

Miketz

מִקֵּץ

ראשון

It was at the end of two full years, that
Pharaoh had a dream, and behold, he
was standing on the bank of the river.

1 וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרָעָה חֹלֵם וַהֲגָה עִמָּד

עַל-הַיָּאָר:

וַהֲוָה מִסּוּף תְּרֵתִין שָׁנִין וּפְרָעָה חֹלֵם וְהָא קָאם עַל
נְהָרָא

Rashi

ויהי מקץ. כתרגומו מסוף, וכל לשון קץ, סוף הוא:

על היאור. כל שאר נהרות אינם קרוים יאורים, חוץ מנילוס, מפני שכל הארץ עשויין יאורים בידי אדם, ונילוס עולה
בתוכם ומשקה אותם, לפי שאין גשמים יורדין במצרים תדיר כשאר ארצות:

Behold, from the river emerged seven
cows, fine-looking and well-fleshed,
and they were grazing in the reed grass.

2 וַהֲגָה מִן-הַיָּאָר עֹלֹת שִׁבְעַת פָּרוֹת יְפוֹת מְרֹאָה

a bulrush
or any
marshy...

healthy

וּבְרִיאַת בָּשָׂר וְתַרְעִינָה בָּאָחוּ:

וְהָא מִן נְהָרָא סִלְקִין שִׁבְעַת תּוֹרִין שְׂפִירִין לְמַחְזִי וּפְטִימִין
בְּשָׂר וְרַעֲיִין בָּאָחוּהָ

Rashi

יפות מראה. סימן הוא לימי השובע, שהבריות נראות יפות זו לזו, שאין עין בריה צרה בחברתה:

באחו. באגם, מריש"ק בלע"ז, כמו ישגא אחו:

And behold, seven other cows emerged after them, from the river, bad-looking and thin-fleshed, and they stood next to the cows that were [already] on the bank of the river.

וְהָא שִׁבְעַת תּוֹרֵן אַחֲרֵינֵן סִלְקֵן בְּתַרְיָהוֹן מִן נִהְרָא בִישׁוֹן
לְמַחְזִי וְחִסִּירוֹ בִּשְׂרָר וְקָמֵן לְקַבְלֵיהוֹן דְּתוֹרֵן עַל פִּי
נִהְרָא

They ate—the bad looking, thin-fleshed cows [then ate] the seven fine looking, healthy cows, and Pharaoh woke up.

וְאַכְלֵן תּוֹרְתָא בִישׁוֹן לְמַחְזִי וְחִסִּירוֹ בִּשְׂרָר יֵת שִׁבְעַת
תּוֹרְתָא שְׂפִירוֹ לְמַחְזִי וּפְטִימָתָא וְאַתְעֵר פְּרָעָה

He fell asleep and had a second dream. Behold, seven ears of grain [corn] came up on a single stalk, wholesome and good.

וְדַמּוּדָּ וְחֵלֶם תַּנְיִנּוֹת וְהָא שִׁבְעַת שְׂבָלִיא סִלְקֵן בְּקִנְיָא
חַד פְּטִימָן וְטָבֵן

3 וְהִנֵּה שִׁבְעַת פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן מִן-הַיָּאָר רָעוֹת
מֵרָאָה וְדָקוֹת ^{crushed} בְּשָׂרָן וְתַעֲמֻדָּנָה אֵצֶל הַפָּרוֹת
עַל-שִׁפְתַּת הַיָּאָר:

Rashi

ודקות בשר. טינבי"ש בלע"ז, לשון דק:

4 וְתֹאכְלֵנָה הַפָּרוֹת רָעוֹת הַמֵּרָאָה וְדָקוֹת הַבְּשָׂרָא אֶת
שִׁבְעַת הַפָּרוֹת יָפֹת הַמֵּרָאָה וְהַבְּרִיאָת ^{to awake} וַיִּקְץ פְּרָעָה:

Rashi

ותאכלנה. סימן שתהא כל שמחת השובע נשכחת בימי הרעב:

5 וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֵם שְׁנִית וְהִנֵּה | שִׁבְעַת שְׂבָלִים ^{a stream} עֹלֹת
בְּקִנְיָא אֶחָד בְּרִיאֹת וְטָבוֹת: ^{properly} וַיִּישָׁן

בְּקִנְיָא אֶחָד בְּרִיאֹת וְטָבוֹת:

Rashi

בקנה אחד. טואיד"ל בלע"ז:

בריאות. שיינ"ש בלע"ז:

And behold, seven ears, thin and
scorched by the east wind, grew up
after them.

6 והנה שבע שבלים דקות ושדופת קדים צמחות
to sprout to scorch

אחריהן:

והא שבע שבלים לקין ושקיפן קדים צמחן בתריהון

Rashi

ושדופות. השלי"דש בלע"ז. ושקיפן קדום, חבוטות, לשון משקוף, החבוט תמיד על ידי הדלת המכה עליו:

קדים. רוח מזרחית, שקורין ביש"א:

The seven thin ears swallowed the
seven wholesome, full ears. Pharaoh
woke up, and behold it was a dream.

7 ותבלענה השבלים הדקות את שבע השבלים

הבריאות והמלאות וייקץ פרעה והנה חלום:

ובלעא שבלים לקיתא ית שבע שבלים פטימתא

ומליתא ואתער פרעה והא חלמא

Rashi

הבריאות. שיינ"ש בלע"ז:

והנה חלום. והנה נשלם חלום שלם לפניו והוצרך לפותרים:

In the morning, he was agitated. He
sent and summoned all the wizards of
Egypt and all its wise men. Pharaoh
related his dream to them, but none
could interpret them for Pharaoh.

8 ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל-

a
horoscapist

חרטמי מצרים ואת כל חכמיה ויספר פרעה להם

to open up

את חלמו ואין פותר אותם לפרעה:

והיה בצפרא ומטרפא רוחה ושלח וקרא ית כל

חרשי מצרים וית כל חכמהא ואשתעי פרעה להון

ית חלמה ולית דפשר יתהון לפרעה

Rashi

ותפעם רוחו. ומטרפא רוחיה, מקשקשת בתוכו כפעמון, ובנבוכדנצר הוא אומר ויתפעם רוחו (דניאל ב, א.), לפי שהיו שם

שתי פעימות, שכחת החלום והעלמת פתרונו (ב"ר פט, ה.).

חרטמי. הנחרים בטימי מתים, ששואלים בעצמות. (טימי הן עצמות בלשון ארמי, ובמשנה בית שהוא מלא טמיא, מלא

עצמות):

ואין פותר אותם לפרעה. פותרים היו אותם, אבל לא לפרעה, שלא היה קולן נכנס באזניו, ולא היה לו קורת רוח בפתרונם, שהיו אומרים שבע בנות אתה מוליד, שבע בנות אתה קובר (ב"ר פט, ו):

The chief butler spoke to Pharaoh
saying, I recall my sins today:

ומליל רב שקי (עם פרעה) לפרעה למימר ית סרחני
אנא מדכר יומא דין

Pharaoh was enraged at his servants,
and he placed me under guard in the
house of the chief executioner; me and
the chief baker.

פרעה רגז על עבדוהי ויהב יתי במטרא בית רב
קטוליא יתי וית רב נחתומי

We had a dream on the same night, I
and he, each according to the
interpretation of his dream, did we
dream.

וחלמנא חלמא בליליא חד אנא והוא גבר כפשרון
חלמה חלמנא

With us there was a lad, a Hebrew, a
slave of the chief of the slaughterers. We
told him [about our dreams], and he
interpreted our dreams, he interpreted
each man's dream accordingly.

ותמן עמנא עולם עברא עבדא לרב קטוליא
ואשתעינא לה ופשר לנא ית חלמנא גבר כחלמה
פשר

9 וידבר שר המשקים את פרעה לאמר אתחטאי אני

מזכיר היום:

10 פרעה קצף על עבדיו ויתן אתי במשמר בית שר

הטבחיים אתי ואת שר האפים:

11 ונחלמה חלום בלילה אחד אני והוא איש כפתרון

חלמו חלמנו:

Rashi

איש כפתרון חלומו. חלום הראוי לפתרון שנפתר לנו, ודומה לו:

12 ושם אמנו נער עברי עבד לשר הטבחיים ונספר לו

ויפתר לנו את חלמתינו איש כחלמו פתר:

Rashi

נער עברי עבד. ארורים הרשעים, שאין טובתם שלמה, מזכירו בלשון בזיון:

נער. שוטה, ואין ראוי לגדולה:

עברי. אפילו לשוננו אינו מכיר:

עבד. וכתוב בנימוסי מצרים, שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים. (ס"א שירים וכן גרס רא"ם):

איש כחלום. לפי החלום וקרוב לענינו:

It came to pass, that as he interpreted
for us, so did it occur; he restored me to
my position, and him he hanged.

13 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָנוּ כֵּן הָיָה אֵתִי הַשִּׁיב עַל-כַּנִּי וְאֵתוֹ

תָּלָה:

וַהֲוֶה כְּמֵא דִּי פֶשֶׁר לָנָא כֵּן הָוֶה יְתִי אֶתִּיב עַל שְׁמוּשִׁי
וַיִּתֶּה צֶלֶב

Rashi

השיב על כני. פרעה הנזכר למעלה, כמו שאמר פרעה קצף על עבדיו, הרי מקרא קצר לשון, ולא פירש מי השיב, לפי שאין צריך לפרש מי השיב, מי שבידו להשיב, והוא פרעה, וכן דרך כל מקראות קצרים, על מי שעליו לעשות הם סותמים את הדבר:

Pharaoh sent and summoned Yoseif.
They hurried him out of the dungeon,
but [Yoseif first] shaved and changed
his clothes. And then came to Pharaoh.

14 וַיִּשְׁלַח פֶּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת-יֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן-הַבּוֹר

וַיַּגְלֵחַ וַיַּחֲלֵף שְׂמֹלְתּוֹ וַיָּבֹא אֶל-פֶּרְעֹה:

properly

properly

וַיִּשְׁלַח פֶּרְעֹה וַיִּקְרָא יֵת יֹסֵף וַאֲהֶטוּהִי מִן בֵּית אֲסִירֵי
וַסְּפֵר וַשְּׁנֵי כְּסוּתָהּ וְעַל לְוֹת פֶּרְעֹה

Rashi

מן הבור. מן בית הסוהר, שהוא עשוי כמין גומא, וכן כל בור שבמקרא לשון גומא הוא, ואף אם אין בו מים קרוי בור, פוש"י בלע"ז:

ויגלח. מפני כבוד המלכות (ב"ר פט, ט):

שני

Pharaoh said to Yoseif, I had a dream
and there is no one to interpret it. I have
heard it said about you that you hear a
dream so as to interpret it.

וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף חֲלֵמָא וּפְשָׁר לִית לֵה
וְאֲנָא שְׁמַעִית עֲלֶיךָ לְמִימַר דְּאֵת שְׁמַע חֲלֵמָא לְמַפְשָׁר
יְתֵה

15 וַאֲמַר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף חֲלֹם חֲלֵמָתִי וּפְתָר אֵין
to open up

אֲתוֹ וְאִנִּי שְׁמַעְתִּי עָלֶיךָ לֵאמֹר תִּשְׁמַע חֲלֹם לְפָתַר
אֲתוֹ:

Rashi

תשמע חלום לפתור אתו. תאזין ותבין חלום לפתור אותו:
תשמע. לשון הבנה והאזנה, כמו שמע יוסף, אשר לא תשמע לשונו, אנטינדר"א בלע"ז

Yoseif answered Pharaoh, saying, Not I.
God will respond to the peace of
Pharaoh.

וְאֶתִּיב יוֹסֵף יֵת פַּרְעֹה לְמִימַר בְּרַ מִן חֲכָמָתִי אֶלֶהָן
מִן קָדָם יִי יִתְתַּב יֵת שְׁלָמָא דְּפַרְעֹה

16 וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פַּרְעֹה לֵאמֹר בְּלַעְדִּי אֱלֹהִים יַעֲנֶה
exclusive

אֶת־שְׁלוֹם פַּרְעֹה:

Rashi

בלעדי. אין החכמה משלי, אלא אלהים יענה, יתן ענייה בפי לשלום פרעה:

Pharaoh spoke to Yoseif, In my dream, I
was standing on the bank of the river.

וּמַלִּיל פַּרְעֹה עִם יוֹסֵף בְּחֻלְמֵי הָא אֲנָא קָאָם עַל פִּיָּה
נְהָרָא

17 וַיְדַבֵּר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף בְּחֻלְמֵי הַנִּנִּי עֹמֵד עַל־שְׂפַת

הַנָּהָר:

Behold from the river there emerged
seven cows, well-fleshed and fine
looking, and they were grazing in the
reed grass.

וְהָא מִן נִהְרָא סִלְקוּ שְׁבַע תּוֹרֵן פְּטִימָן בָּשָׂר וְשִׁפְרִין
לְמַחְזִי וְרַעֲיוֹן בְּאַחֲוָה

And behold seven other cows emerged
after them, poor, very bad-looking and
thin-fleshed. I never saw in the entire
land of Egypt, such bad looking [cows.]

וְהָא שְׁבַע תּוֹרֵן אַחֲרֵינָן סִלְקוּ בְּתַרְיָהוֹן חֲסִיכָן וּבִישָׁן
לְמַחְזִי לְחֻדָּא וְחֲסִירוֹן בָּשָׂר לֹא חֲזַתִי כֹתֶהוּן בְּכָל
אַרְעָא דְּמִצְרַיִם לְבִישׁוֹ

18 וְהִנֵּה מִן־הַיָּאָר עֲלִית שְׁבַע פָּרוֹת בְּרִיאֹת בָּשָׂר וַיִּפֹּת
a bulrush or any marshy... healthy
outline תֵּאָר וְתַרְעִינָה בְּאַחֲוָה :

19 וְהִנֵּה שְׁבַע־פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֲלִית אַחֲרֵיהֶן דִּלּוֹת
properly
וְרַעֲיוֹת תֵּאָר מְאֹד וְרַקּוֹת בָּשָׂר לֹא־רֵאִיתִי כִּהְנֶה
בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לְרָע:

Rashi
דלות. כחושות, כמו מדוע אתה פכה דל (שמואל"ב יג, ד.) דאמנן:
ורקות בשר. כל לשון רקות שבמקרא, חסרי בשר, ובלע"ז בלוא"ש:

The thin, bad-looking cows, ate the first
seven cows, which were the healthy
ones.

וְאֶכְלָן תּוֹרֵתָא חֲסִיכָתָא וּבִישָׁתָא יֵת שְׁבַע תּוֹרֵתָא
קִדְמִיתָא פְּטִימָתָא

They came inside them, but it could not
be recognized that they had come
inside them, [because] their appearance
was as bad as it was previously. Then I
woke up.

וְעֵלָא לְמַעֲיָהּ וְלֹא אֶתִידַע אֲרִי עָלִי לְמַעֲיָהּ וּמַחְזִיָּהּ
בִּישׁ כַּד בְּקִדְמִיתָא וְאַתְעֵרִית

20 וַתֵּאֱכֹלֶנָה הַפָּרוֹת הָרַקּוֹת וְהָרַעֲיוֹת אֶת שְׁבַע הַפָּרוֹת
וְהָרֵאשֹׁנוֹת הַבְּרִיאֹת:

21 וַתִּבְאֵנָה אֶל־קִרְבָּנָה וְלֹא נֹדַע כִּי־בָאוּ אֶל־קִרְבָּנָה
to awake disease
וּמְרִיאָהוֹן רָע כַּאֲשֶׁר בְּתַחֲלָה וַאֲיָקִץ :

Then I saw in my dream that behold
seven ears of grain [corn], wholesome
and good, came up on one stalk.

וַחֲזִיתִי בַחֲלֹמִי וְהָא שְׁבַע שְׂבָלִיא סֶלֶקוֹ בְּקִנְיָא חַד
מִלִּין וְטָבִין

And behold seven ears, shriveled, thin
and scorched by the east wind, grew up
after them.

וְהָא שְׁבַע שְׂבָלִיא נֶצֶן לָקִין שְׂקִיפֹן קְדִים צִמְחוּ
בְּתַרְיָהוֹן

22 וַאֲרָא בַחֲלֹמִי וְהִנֵּה | שְׁבַע שְׂבָלִים ^{a stream} עֹלֶת בְּקִנְיָא
אַחַד מִלֵּאֵת וְטָבוֹת:

23 וְהִנֵּה שְׁבַע שְׂבָלִים צִנְמוֹת ^{to scorch} שְׂדָפוֹת ^{crushed} דָּקוֹת ^{to blast or shrink}
קְדִים צִמְחוֹת אַחֲרֵיהֶם: ^{to sprout}

Rashi
צנממות. צונמא בלשון ארמי סלע, הרי הן כעץ בלי לחלוח, וקשות כסלע. ותרגומו נצן לקין, נצן, אין בהן אלא הנץ, לפי שנתרוקנו מן הזרע:

The thin ears swallowed the seven good
ears. I said this to the wizards, but none
of them could tell me [its meaning].

וּבִלְעֹן שְׂבָלִיא לְקִיתָא יֵת שְׁבַע שְׂבָלִיא טַבְתָּא וְאַמְרִית
לְחַרְשֵׁיא וְלִית דִּי מַחְוִי לִי

Yoseif said to Pharaoh, Pharaoh's dream
is one. What God is about to do, He has
told to Pharaoh.

וַאֲמַר יוֹסֵף לְפַרְעֹה חֲלֹמָא דְּפַרְעֹה חַד הוּא יֵת דִּי יִי
עֲתִיד לְמַעַבְדַּ חַוִּי לְפַרְעֹה

24 וַתְּבִלְעֹן הַשְּׂבָלִים הַדְּקוֹת אֶת שְׁבַע הַשְּׂבָלִים הַטָּבוֹת
וְאָמַר אֶל־הַחֲרָטְמִים וְאִין מֵגִיד לִי: ^a ^{horoscopist}

25 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־פַּרְעֹה חֲלוֹם פַּרְעֹה אֶחָד הוּא אֵת
אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה הִגִּיד לְפַרְעֹה:

The seven good cows represent seven
years, and the seven good ears
represent seven years; it is one dream.

שְׁבַע תּוֹרְתָא טַבְתָּא שְׁבַע שָׁנִין אֲנוּן וְשְׁבַע שְׂבָלִיא
טַבְתָּא שְׁבַע שָׁנִין אֲנוּן חֲלֹמָא חַד הוּא

26 שְׁבַע פָּרֹת הַטָּבוֹת שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וְשְׁבַע הַשְּׂבָלִים
הַטָּבוֹת שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא:

שבע שנים. ושבע שנים. כלן אינן אלא שבע, ואשר נשנה החלום פעמים, לפי שהדבר מזומן, כמו שפירש לו בסוף, ועל השנות החלום וגו'. בשבע שנים הטובות נאמר הגיד לפרעה, לפי שהיה סמוך, ובשבע שני רעב נאמר הראה את פרעה, לפי שהיה הדבר מופלג ורחוק נופל בו לשון מראה:

The seven thin, bad [looking] cows who came up after them, represent seven years, and the seven empty, east wind—scorched ears, represent the coming of seven years of famine.

ושבע תורתא חסיכתא ובישתא דסלקון בתריהון שבע
שנין אנון ושבע שבליא לקיטא דשקיפון קדום יהוין
שבע שני כפנא

This is the word that I have spoken to Pharaoh; what God is about to do, He has revealed to Pharaoh.

הוא פתגמא די מלילית עם פרעה די יי עתיד למעבד
אחזי לפרעה

Behold, seven years are coming during which there will be great abundance in the entire land of Egypt.

הא שבע שנין אתין שובעא רבא בכל ארעא דמצרים

Seven years of famine will rise after them, and all the abundance will be forgotten in the land of Egypt. The famine will devastate the land.

ויקומו שבע שני כפנא בתריהון ויתנשי כל שובעא
בארעא דמצרים וישיצי כפנא ית (עמא ד) ארעא

27 וְשֵׁבַע הַפְּרוֹת הָרָקוֹת וְהָרֵעַת הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן שֶׁבַע

שָׁנִים הֵנָּה וְשֵׁבַע הַשְּׁבָלִים הָרָקוֹת ^{empty} שְׂדֵפוֹת הַקָּדִים

יְהִי שֶׁבַע שָׁנֵי רָעָב:

28 הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־פְּרֹעֶה אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים

עָשָׂה הָרָאָה אֶת־פְּרֹעֶה:

29 הִנֵּה שֶׁבַע שָׁנִים בָּאוֹת שֶׁבַע גְּדוֹל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:

30 וְקָמוּ שֶׁבַע שָׁנֵי רָעָב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל־הַשְּׁבַע בְּאֶרֶץ

מִצְרַיִם וְכָל־הָרָעָב אֶת־הָאֶרֶץ:

Nor will be known the [former]
abundance of the land because of that
famine that will follow, for it will be
very severe.

וְלֹא יִתְיָדַע שׁוֹבְעָא בְּאַרְעָא מִן קֳדָם כִּפְנָא הֵהוּא דִּיהִי
בְּתַר כּוֹן אַרִי תְקִיף הוּא לְחֻדָּא

As for the dream being repeated twice
to Pharaoh, it is because the thing
stands ready before God, and God is
hurrying to do it.

וְעַל דְּאַתְתִּיבִית חֻלְמָא לְפָרְעָה תְּרִיתִין זְמָנִין אַרִי תְקִין
פְּתֻגְמָא מִן קֳדָם יי ואוּחִי יי לְמַעְבְּדָהּ

Now Pharaoh should seek a man of
understanding and wisdom, and place
him in charge of the land of Egypt.

וּכְעֵן יַחְזִי פְּרַעָה גֹבֵר סוֹכְלָתָן וְחָכִים וַיִּמְנִינִיהָ עַל
אַרְעָא דְּמִצְרַיִם

This is what Pharaoh should do:
appoint officials over the land, and
prepare the land of Egypt during the
seven years of abundance.

יַעֲבֹד פְּרַעָה וַיִּמְנִי מִהִמְנִין עַל אַרְעָא וַיַּזְרוּ יְת אַרְעָא
דְּמִצְרַיִם בְּשָׁבַע שְׁנֵי שׁוֹבְעָא

31 וְלֹא יִיָּדַע הַשָּׁבַע בְּאַרְץ מִפְּנֵי הָרָעָב הֵהוּא אַחֲרֵי־כֵן
כִּי־כָבֵד הוּא מְאֹד:

Rashi

ולא יודע השבע. הוא פתרון ולא נודע כי באו אל קרבנה:

32 וְעַל הַשְּׁנוֹת הַחֲלוֹם אֶל־פְּרַעָה פְּעָמִים כִּי־נִכּוֹן הַדְּבָר
מֵעַם הָאֱלֹהִים וּמִמֶּהֱרָ הָאֱלֹהִים לַעֲשׂוֹתוֹ:

Rashi

נכון. מזומן:

33 וַעֲתָה יֵרָא פְּרַעָה אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה עַל־אַרְץ
מִצְרַיִם:

34 יַעֲשֶׂה פְּרַעָה וַיִּפְקֹד פְּקָדִים עַל־הָאָרֶץ וַחֲמִשׁ
אֶת־אַרְץ מִצְרַיִם בְּשָׁבַע שְׁנֵי הַשָּׁבָע:

clerk

Rashi

וחמש. כתרגומו ויזרו, וכן וחמשים:

Let them gather in all the food during these good years that are coming, and let them store up grain under the hand [jurisdiction] of Pharaoh. Let the food be [kept] in the cities, and let them safeguard it.

וַיִּכְנְשׂוּן יֵת כָּל עִיבּוֹר שְׁנֵי טָבֵן דָּאֲתִין הָאֵלִין וַיִּצְבְּרוּן
עִיבּוֹרָא תַּחַת יָדָא מִהִימְנֵי דְפִרְעָה עִיבּוֹרָא בְּקִירוֹיָא
וַיִּטְרוּן

35 וַיִּקְבְּצוּ אֶת־כָּל־אֹכֶל הַשָּׁנִים הַטֹּבֹת הַבָּאֹת הָאֵלֶּה

וַיִּצְבְּרוּ אֶבְרָתָא תַּחַת יַד־פִּרְעֹה אֹכֶל בְּעָרִים וְשָׁמְרוּ:
to
aggregate

Rashi

את כל אכל. שם דבר הוא, לפיכך טעמו באל"ף ונקוד בפתח קטן, ואוכל שהוא פועל, כגון פי כל אוכל חלב, טעמו למטה
בכ' ונקוד קמץ קטן:
תחת יד פרעה. ברשותו ובאוצרותיו:

The food will be held in safe-keeping for the land, for the seven years of famine; which will be in the land of Egypt. Let the land not be cut off by the famine.

וַיְהִי עִיבּוֹרָא גִנְיֹז (לְעֵמָא ד') לְאֶרְעָא לְשִׁבְעַ שְׁנֵי כַּפְנָא
דִּי תַּהֲוִין בְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם וְלֹא תִשְׁתַּיְצִי עֵמָא דְּאֶרְעָא
בְּכַפְנָא

36 וְהָיָה הָאֹכֶל לְפִקְדוֹן^{deposit} לְאֶרֶץ לְשִׁבְעַ שְׁנֵי הָרָעָב אֲשֶׁר

תִּהְיֶינָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא־תִכָּרֵת הָאֶרֶץ בְּרָעָב:

Rashi

והיה האכל. הצבור, כשאר פקדון הגנוז לקיום הארץ:

This thing [plan] was good in the eyes of Pharaoh, and in the eyes of all his servants.

וַשְׁפַּר פְּתֻגְמָא בְּעֵינֵי פִרְעֹה וּבְעֵינֵי כָּל עֲבָדָהּ

37 וַיִּיטֹב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פִרְעֹה וּבְעֵינֵי כָּל־עֲבָדָיו:

Pharaoh said to his servants, Can
[another] one like this be found, a man
who has God's spirit in him?

38 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-עֲבָדָיו הֲנִמְצָא כָזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ
אֱלֹהִים בּוֹ:

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְעַבְדָּוָהִי הֲנִשְׁכַּח כָּדִין גָּבֵר דִּי רוּחַ
נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ בֵּה

Rashi

הנמצא כזה. כתרגומו הנשכח כדון, אם נלך ונבקשנו הנמצא כמוהו. הנמצא לשון תמיהה, וכן כל ה"א המשמשת בראש
תיבה ונקודה בחטף פתח:

שלישי

Pharaoh said to Yoseif, After Elohim
has informed you of all this, there is no
one so understanding and wise as you.

39 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתָךְ
אֶת-כָּל-זֹאת אִין-נְבוֹן וְחָכָם כָּמוֹךְ:

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף בְּתֵר דְּאוֹדַע יְיָ יִתְּנָךְ יֵת כָּל דָּא לִית
סְכֻלָתָן וְחָכִים כְּוִתָךְ

Rashi

אין נבון וחכם כמוך. לבקש איש נבון וחכם שאמרת, לא נמצא כמוך:

You shall be over my house, and by
your word shall all my people be fed.
Only by [virtue of] the throne will I be
greater than you.

40 אַתָּה תִּהְיֶה עַל-בֵּיתִי וְעַל-פִּיךָ יִשָּׁק ^{to kiss} כָּל-עַמִּי רָק
הַכֶּסֶּא אֲגִדֵּל מִמֶּךָ:

אַתָּה תִּהְיֶה מִמָּנָא עַל בֵּיתִי וְעַל מִימָרְךָ יִתְּזֹן כָּל עַמִּי
לְחֹד כְּרִסִּי מִלְּכוּתָא הָדִין אֵיהִי יְקִיר מִנָּךְ

Rashi

ישק. יתזון, יתפרנס, כל צרכי עמי יהיו נעשים על ידך, כמו וכן מִשָּׁק בֵּיתִי (בראשית טו, ב), וכמו נִשְׁקֹו בַר (תהלים ב, יב),
גרנישון בלע"ז

רק הכסא. שיהיו קורין לי מלך:

כסא. לשון של המלוכה, כמו וַיַּגְדֵּל אֶת כֶּסֶּאוֹ מִכֶּסֶּא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ:

Pharaoh said to Yoseif, Behold, I have placed you in charge of the entire land of Egypt.

41 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-יֹסֵף רְאֵה נָתַתִּי אֶתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ

מִצְרַיִם:

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְיֹסֵף הִנְנִי מְנִיתִי יְתָךְ עַל כָּל אֶרֶץ

דְּמִצְרַיִם

Rashi

נתתי אתך. מניתי יתך, ואף על פי כן לשון נתינה הוא, כמו ולתתך עליון. בין לגדולה בין לשפלות נופל לשון נתינה עליו, כמו נתתי אתכם נבזים ושפלים (מלאכי ב, ט):

Pharaoh then took off his ring from his hand, and he placed it on Yoseif's hand. He dressed him in linen garments, and put a gold chain around his neck.

42 וַיִּסֶּר פַּרְעֹה אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיָּתֵן אֹתָהּ עַל-יַד

יֹסֵף וַיַּלְבִּשׁ אֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיַּשֶּׂם ^{necklace} רֶבֶד הַזָּהָב

the back of
the neck

עַל-צִוְאוֹרָו :

וְאַעֲדִי פַרְעֹה יָת עֲזָקְתָּהּ מֵעַל יָדָהּ וַיֵּהֶב יָתָהּ עַל יָדָהּ
דְּיוֹסֶף וַאֲלִבִּישׁ יָתָהּ לְבוּשֵׁין דְּבוּץ וְשׁוּי מְנִיכָא דְדִּהְבָּא
עַל צִוְאוֹרָה

Rashi

ויסר פרעה את טבעתו. נתינת טבעת המלך, היא אות למי שנותנה לו, להיות שני לו לגדולה:

בגדי שש. דבר חשיבות הוא במצרים:

רביד. ענק, ועל שהוא רצוף בטבעות קרוי רביד, וכן רבדתי ערשי (משלי ז, טז), רצפתי ערשי מרצפות. בלשון משנה מוקף רובדין של אבן. על הרובד שבעזרה והיא רצפה:

He had him [Yoseif] ride in his second-ranking carriage, and they proclaimed before him, Avreich. He thus placed him over the entire land of Egypt.

43 וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמַרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר-לוֹ וַיִּקְרְאוּ לִפְנֵי

I will bless

אֲבִירָךְ וַיִּנָּתֶן אֹתוֹ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:

וְאַרְכִּיב יָתָה בְּרִתְכָא תַנְיָא (ג"י תַנְיָא) דִּי לָהּ
וְאַכְרִיזוּ קְדָמוּהִי דִין אַבָּא לְמַלְכָּא וּמְנִי יָתָה עַל כָּל
אֶרֶץ דְּמִצְרַיִם

Rashi

במרכבת המשנה. השניה למרכבתו, המהלכת אצל שלו:

אברך. כתר גומו דין אבא למלכא רך בלשון ארמי מלך, בהשואתין (בבא בתרא ד). לא ריכא ולא בר ריכא. ובדברי אגדה

(ספרי דברים סוף פ"א) דרש ר' יהודה, אברך זה יוסף, שהוא אב בחכמה ורך בשנים, אמר לו בן דורמסקית, עד מתי אתה מעוות עלינו את הכתובים אין אברך אלא לשון ברכים, שהכל היו נכנסין לפניו ויוצאין תחת ידו, כענין שנאמר ונתון אותו וגו':

Pharaoh [then] said to Yoseif, I am
Pharaoh, but without you, no man will
lift his hand or his foot in the entire
land of Egypt.

וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף אֲנִי פַרְעֹה וְכִּי מִיִּמְרֹךְ לֹא יִרְיֶם
גִּבֹּר יֵת יְדֵה לְמִיחָד זֵין וְיֵת רַגְלָה לְמַרְפֵּב עַל סוּסְיָא
בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם

exclusive
44 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף אֲנִי פַרְעֹה וְכִי־לֹא־יִרְיֶם

אִישׁ אֶת־יָדוֹ וְאֶת־רַגְלוֹ בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:

Rashi

אני פרעה. שיש יכולת בידי לגזור גזרה על מלכותי, ואני גוזר שלא ירים את ידו: ובלעדיך. שלא ברשותך. דבר אחר אני פרעה, אני אהיה מלך, ובלעדיך וגו', וזהו דוגמת רק הכסא:
את ידו ואת רגלו. כתרגומו:

Pharaoh gave Yoseif the name Tzafnas
Paneiach, and he gave him Osnas, the
daughter of Poti Phera, priest of On as a
wife. Yoseif [then] went out over the
land of Egypt.

וַיִּקְרָא פַרְעֹה שֵׁם־יוֹסֵף צַפְנַת פַּעֲנַח וַיִּתֵּן־לּוֹ אֶת־אֶסְנַת
לֵה יֵת אֶסְנַת בַּת פּוֹטִי פֶרַע רַבָּא דְּאוֹן לְאִתְּתָא וַיֵּצֵא
יוֹסֵף (שְׁלִיט) עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם

45 וַיִּקְרָא פַרְעֹה שֵׁם־יוֹסֵף צַפְנַת פַּעֲנַח וַיִּתֵּן־לּוֹ אֶת־אֶסְנַת

בַּת־פּוֹטִי פֶרַע כִּהֵּן אֵן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל־אֶרֶץ

מִצְרַיִם:

Rashi

צפנת פענח. מפרש הצפונות, ואין לפענח דמיון במקרא:
פוטִי פרע. הוא פוטיפר, ונקרא פוטִי פרע על שנסתרס מאליו, לפי שחמד את יוסף למשכב זכר (סוטה יג:):

Yoseif was thirty years old when he stood before Pharaoh, king of Egypt.

Yoseif left Pharaoh's presence, and traversed throughout the entire land of Egypt.

וְיוֹסֵף בֶּר תְּלָתִין שָׁנִין כַּד קָם קֶדֶם פַּרְעֹה מֶלֶכָּא
דְּמִצְרַיִם וַנִּפְק יוֹסֵף מִן קֶדֶם פַּרְעֹה וַעֲבַר (שְׁלִיט) בְּכָל
אֶרֶצָא דְּמִצְרַיִם

The earth produced during the seven years of abundance by handfuls.

וּכְנָשׁוּ דִּירֵי אֶרֶצָא בְּשִׁבְעַ שְׁנֵי שׁוֹבְעָא עִיבּוּרָא
לְאוּצְרִין

He gathered in all the food of the seven years [that was produced] in the land of Egypt, and placed the food in the cities. The food of the fields surrounding each city was placed within [the city].

וּכְנָשׁ יֵת כָּל עִיבּוּר שִׁבְעַ שְׁנִין דִּי הוּוּ בְּאֶרֶצָא דְּמִצְרַיִם
וַיִּהְיֶה עִיבּוּר בְּקִרְוֵי עִיבּוּר חֲקֵל קִרְתָּא דִּי בְּסַחְרִנְהָא
יִהְיֶה בְּגִנְהָא

46 וְיוֹסֵף בֶּן־שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּעָמְד׃ לִפְנֵי פַרְעֹה

מִלְּד־מִצְרַיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם:

47 וַתַּעַשׂ הָאֲרֶץ בְּשִׁבְעַ שְׁנֵי הַשָּׁבָע לְקַמְצִים: ^{a grasp}

Rashi
ותעש הארץ. כתרגומו, ואין הלשון נעקר מלשון עשייה:
לקמצים. קומץ על קומץ, יד על יד היו אוצרים:

48 וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־אֹכֶל | שִׁבְעַ שְׁנִים אֲשֶׁר הָיָה בְּאֶרֶץ

מִצְרַיִם וַיִּתֵּן־אֹכֶל בְּעָרִים אֹכֶל שְׂדֵה־הָעִיר אֲשֶׁר
סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ:

Rashi
אכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה. שכל ארץ וארץ מעמדת פירותיה ונותנין בתבואה מעפר המקום, ומעמיד את
התבואה מלירקב (נ"ל שהוא דעת רבי נחמיה ואין צריך כלל להגיה ברש"י כאשר עלה בדעת קצתם):

Yoseif piled up grain like the sand of the sea—in great abundance, until that they gave up counting it, because there were no [more] numbers.

וַיַּצְבֵּר יוֹסֵף בֵּר כְּחֹל הַיָּם הָרִבָּה מְאֹד עַד
כִּי־חָדַל לִסְפֹּר כִּי־אֵין מִסְפָּר:

וּכְנֹשׁ יוֹסֵף עִיבּוּרָא כְּחֹלָא דִּימָא סְגִי לְחֻדָּא עַד דִּי
פִּסְק לְמִמְנֵי אַרִי לִית מִנָּן

Rashi

עד כי חדל לספור. עד כי חדל לו הסופר לספור, והרי זה מקרא קצר:
כי אין מספר. לפי שאין מספר והרי כי משמש בלשון דהא:

Two sons were born to Yoseif before the years of famine came. They were born to him by Osnas, the daughter of Poti Phera, Priest of On.

וַיִּלְיוּסָף יָלַד שְׁנֵי בָנִים בְּטָרִם תְּבוּא שְׁנַת הָרָעָב אֲשֶׁר
יָלְדָה־לוֹ אֶסְנַת בַּת־פּוֹטִי פֶרַע כֹּהֵן אוֹן:

וַיִּלְיוּסָף אֶת־יָלִיד תְּרִיתִין בְּנִין עַד לָא עֲלִית שְׁתָּא דְכַפְנָא
דִּילִידִית לֵה אֶסְנַת בַּת פּוֹטִי פֶרַע רַבָּא דְאוֹן

Rashi

בטרם תבוא שנת הרעב. מכאן שאסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון (תענית יא.):

Yoseif named the first-born, Menasheh, For God has made me forget all my trouble, and all that was in my father's house.

to forget

וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי־נִשְׁכַּח
אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עֲמָלִי וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִי:

וַיִּקְרָא יוֹסֵף יֵת שׁוּם בּוֹכְרָא מְנַשֶּׁה אַרִי אֲנִשְׁנִי יֵת
כָּל עֲמָלִי וְיֵת כָּל בֵּית אָבִא

He named the second one Ephraim, Because Elohim has made me fruitful in the land of my suffering.

וְאֵת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרִנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ
עֲנִי:

וְיֵת שׁוּם תְּנִינָא קָרָא אֶפְרַיִם אַרִי אֲפִשְׁנִי יֵת בְּאֶרֶע
שְׁעִבּוּדִי

רביעי

The seven years of abundance came to an end, [the good years] that were in the land of Egypt.

ושלימת שבע שני שובעא די הוה בארעא דמצרים

The seven years of famine started to come, just as Yoseif had said. There was famine in all the lands, but in all the land of Egypt there was bread.

ושריאת שבע שני כפנא למיעל כמא די אמר יוסף
והוה כפנא בכל ארעתא ובכל ארעא דמצרים הוה
לחמא

When all the land of Egypt was famished, the people cried out to Pharaoh for bread. Pharaoh said to all of Egypt, Go to Yoseif. Whatever he says to you, do.

וכפנת כל ארעא דמצרים וצוח עמא קדם לפרעה
על לחמא ואמר פרעה לכל מצראי איזילו לות יוסף
די ימר לכו תעבדון

53 ותכלינה שבע שני השבע אשר היה בארץ מצרים:

54 ותחלינה שבע שני הרעב לבוא כאשר אמר יוסף
ויהי רעב בכל הארצות ובכל ארץ מצרים היה לחם:

55 ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק ^{to shriek} העם אל פרעה

ללחם ויאמר פרעה לכל מצרים לכו אלי יוסף

אשר יאמר לכם תעשו:

Rashi

ותרעב כל ארץ מצרים. שהרקיבה תבואתם שאצרו, חוץ משל יוסף (ב"ר צא, ה):

אשר יאמר לכם תעשו. לפי שהיה יוסף אומר להם שימולו, וכשבאו אצל פרעה ואומרים כך הוא אומר לנו, אמר להם ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני הרעב באים, אמרו לו אספנו הרבה והרקיבה, אמר להם אם כן כל אשר יאמר לכם תעשו, הרי גזר על התבואה והרקיבה, מה אם יגזור עלינו ונמות:

The famine spread over the entire face of the land. Yoseif opened everything that held grain, and sold [grain] to the Egyptians. The famine became severe in the land of Egypt.

וְהָרָעָב הָיָה עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם וְיֹסֵף יָתַת כָּל-דֵּי
בְהוֹן עִבּוּרָא וְזָבִין לְמִצְרַיִם וְתִקְיָה כִפְנָא בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם

Rashi

על כל פני הארץ. מי הם פני הארץ, אלו העשירים (ב"ר שם):

את כל אשר בהם. כתרגומו די בהון עיבורא:

וישבר למצרים. שבר לשון מכר ולשון קנין הוא, כאן משמש לשון מכר, שִׁבְרוּ לָנוּ מֵעֵט אֶכְלָה, לשון קנין. ואל תאמר אינו כי אם בתבואה, שאף ביין וחלב מצינו, ולכו שִׁבְרוּ בְּלֹא כֶסֶף וּבְלֹא מַחֲרִי יֵין וְחֶלֶב (ישעיה נה, א):

All [countries] of the land came to Egypt to buy [grain] from Yoseif, for the famine was severe in all the land.

וְכָל-דִּירֵי אֶרֶץ מִצְרַיִם לָמוּזְבִן עִבּוּרָא מִן יוֹסֵף
אֲרִי תִקְיָה כִפְנָא בְּכָל אֶרֶץ

Rashi

וכל הארץ באו מצרימה. אל יוסף לשבור, ואם תדרשהו כסדרו, היה צריך לכתוב לשבור מן יוסף:

בראשית 42

Yaakov saw that food was being sold in Egypt. Yaakov said to his sons, Why would you have everyone gazing at you?

וַיַּחַז אֶעֱקֹב אֲרִי אֵית עִבּוּרָא מְזַדְבֵּן בְּמִצְרַיִם וַאֲמַר
אֶעֱקֹב לְבָנוֹהִי לָמָּה תִתְחַזּוּן

1 וַיַּחַז אֶעֱקֹב כִּי יִשְׁשָׁבֵר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו

לָמָּה תִתְחַזּוּן:

Rashi

וירא יעקב כי יש שבר במצרים. ומהיכן ראה, והלא לא ראה אלא שמע, שנאמר הנה שמעתי וגו', ומהו וירא, ראה באספקלריא של קדש שעדיין יש לו שבר במצרים, ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפירוש שזה יוסף: למה תתראו. למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאילו אתם שבעים, כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה (תענית י:). (ולוי נראה כפשוטו למה תתראו, למה יהו הכל מסתכלין בכם, ומתמיהים בכם שאין אתם מבקשים לכם אוכל בטרם שיכלה מה שבידכם). ומפי אחרים שמעתי שהוא לשון כחישה, למה תהיו כחושים ברעב, ודומה לו ומרנה גם הוא יִרְא (משלי יא, כה):

He said, Behold, I have heard that there is food for sale in Egypt. Go down there and buy for us from there, so that we will live and not die.

2 וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ-שֹׁבֵר בְּמִצְרַיִם דָּוָה-שָׁמָּה

וְשִׁבְרוּ-לָנוּ מִשָּׁם וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוּת:

וַאֲמַר הָא שְׁמַעִית אֲמַרִין אָרִי אֵית עֵיבּוּרָא מִדְּבָן
בְּמִצְרַיִם חוּתוֹ תַּמָּן וְזִבּוּנוֹ לָנָא מִתַּמָּן וְנַחֲי וְלֹא נָמוּת

Rashi

רדו שמה. ולא אמר לכו, רמז למאתים ועשר שנים שנשתעבדו למצרים כמנין רד"ו:

Yoseif's ten brothers went down to buy grain from Egypt.

3 וַיֵּרְדּוּ אֶחָיו-יֹסֵף עֶשְׂרָה לְשֹׁבֵר בָּר מִמִּצְרַיִם:

וְנַחֲתוּ אֶחָי יוֹסֵף עֶסְרָא לְמִזְבֵּן עֵיבּוּרָא מִמִּצְרַיִם

Rashi

וירדו אחי יוסף. ולא כתב בני יעקב, מלמד שהיו מתחרטים במכירתו, ונתנו לבם להתנהג עמו באהבה, ולפדותו בכל ממון שיפסקו עליהם:

עשרה. מה תלמוד לומר, והלא כתיב ואת בנימין אחי יוסף לא שלח, אלא לענין האהבה היו חלוקין לעשרה, שלא היתה אהבת כולם ושנאת כולם שוה לו, אבל לענין לשבור בר, כלם לב אחד להם (בב"ר צא, ב):

But Binyamin, Yoseif's brother, Yaakov did not send along with his brothers, for he [Yaakov] said, Misfortune might befall him.

4 וְאֶת-בְּנִימִין אָחִי יוֹסֵף לֹא-שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת-אֶחָיו כִּי

disaster

אָמַר פְּוִי-קִרְאָנוּ אָסוֹן :

וְיֵת בְּנִימִין אֶחָוִהִי דִּיֹּסֵף לָא שָׁלַח יַעֲקֹב עִם אֶחָוִהִי
אָרִי אָמַר דְּלָמָא יַעֲרַעֲנָה מוֹתָא

Rashi

פן יקראנו אסון. ובבית לא יקראנו אסון, אמר רבי אליעזר בן יעקב, מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה (ב"ר שם ט):

The sons of Yisrael came to buy among
the others who came, for there was
famine in the land of Canaan.

5 וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְשָׁכֵר בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי־הָיָה הָרָעָב

בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

וְאֵתוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִזְבֵּן עִיבּוּרָא בְּגוּ עֲלִיא אַרִי הוּא
כַּפְנָא בְּאַרְעָא דְכְנַעַן

Rashi

בתוך הבאים. מטמינין עצמן שלא יכירום, לפי שצוה להם אביהם שלא יתראו כולם בפתח אחד, אלא שיכנס כל אחד בפתחו,
כדי שלא תשלוט בהם עין הרע שכולם נאים וכולם גבורים:

Yoseif was the ruler over the land; he
was the one who sold to all the people
of the land. Yoseif's brothers came and
they prostrated themselves to him with
their faces to the ground.

6 וַיּוֹסֶף הוּא הַשְּׁלִיט ^{potent} עַל־הָאָרֶץ הוּא הַמְּשַׁבֵּיר

לְכָל־עַם הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ־לּוֹ אִפְּיָם

אֶרְצָה:

וַיּוֹסֶף הוּא דְשְׁלִיט עַל אֶרְעָא הוּא דְזָבִין עִיבּוּרָא לְכָל
עַמָּא דְאַרְעָא וְאֵתוּ אֲחֵי יוֹסֵף וּסְגִידוּ לֵה עַל אִפְּיָהוֹן
עַל אֶרְעָא

Rashi

וישתחוּ לוֹ אִפְּיָם. נשתחוּ לוֹ עַל פְּנֵיהֶם, וכן כל השתחואה פשוט ידים ורגלים הוא (שבועות טז):

Yoseif saw his brothers and he
recognized them, but he acted like a
stranger to them. He spoke harshly to
them, and said to them, Where did you
come from? They said, From the land of
Canaan to buy food.

7 וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת־אֲחָיו וַיִּכְרַם וַיִּתְּנָפֶר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אֲתָם

קָשׁוֹת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֵאֵין בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן

לְשָׁכֵר־אֶכֶל:

וַחֲזָא יוֹסֵף יֵת אַחוּהִי וְאַשְׁתְּמוּדְעָנוֹן וַחֲשִׁיב מָה דְמַלְלִי
לְהוֹן וּמַלְלִי עֲמָהוֹן קָשִׁין וַאֲמַר לְהוֹן מֵאֵין אֲתִיתוֹן
וַאֲמָרוּ מֵאֶרְעָא דְכְנַעַן לְמִזְבֵּן עִיבּוּרָא

Rashi

ויתנכר אליהם. נעשה להם כנכרי בדברים לדבר קשות (ב"ר צא, ז):

Yoseif recognized his brothers, but they did not recognize him.

8 וַיִּכְר יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וְהֵם לֹא הִכְרָהוּ:

וְאִשְׁתְּמוֹדֵעַ יוֹסֵף יֵת אַחֻהִי וְאֲנֹן לֹא אִשְׁתְּמוֹדֵעֻהִי

Rashi

ויכר יוסף וגו'. לפי שהניחם חתומי זקן (ב"מ לט: כתובות כז:):

והם לא הכירוהו. שיצא מאצלם בלא חתימת זקן. ועכשיו מצאוהו בחתימת זקן. ומדרש אגדה ויכר יוסף את אחיו, כשנמסרו בידו הכיר שהם אחיו וריחם עליהם, והם לא הכירוהו כשנפל בידם לנהוג בו אחוה:

Yoseif recalled the dreams that he had dreamt about them, and said to them, You are spies. You have come to see where the land is exposed.

9 וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֻמֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר

אֵלֵהֶם מִרְגְּלִים אַתֶּם לִרְאוֹת אֶת־עֲרֹת הָאָרֶץ בְּאֶתְכֶם:

וַדְּכִיר יוֹסֵף יֵת חֲלֻמָּי דִּי חָלִים לָהֹן וַאֲמַר לָהֹן

מְאַלְלִין אֶתְּכוֹן לְמַחְזִי יֵת בְּדָקָא דְאַרְעָא אֶתִיתוֹן

Rashi

אשר חלם להם. עליהם, וידע שנתקיימו, שהרי השתחוו לו:

ערות הארץ. גלוי הארץ, מהיכן היא נוחה ליכבש. כמו את מקורה הערה (ויקרא כ, יח), וכמו ערום וערה (יחזקאל טז, ז), וכן כל ערוה שבמקרא לשון גילוי. ותרגם אונקלוס בדקא דארעא, כמו בְּדָק הַבַּיִת, רעוע הבית, אבל לא דקדק לפרשו אחר לשון המקרא:

They said to him, No my master. Your servants have come to buy food.

10 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדֹנָי וְעַבְדֶּיךָ בָּאוּ לְשִׁבְר־אֶכָּל:

וַאֲמָרוּ לֵיהּ לֹא רַבּוֹנִי וְעַבְדֶּיךָ עָלוּ לְמִזְבֹּן עֵיבוּרָא

Rashi

לא אדני. לא תאמר כן, שהרי עבדיך באו לשבר אוכל:

We are all the sons of one man. We are honest [men]. Your servants have never been spies.

11 כָּלָנוּ בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד
נַחֲנוּ we כָּנִים אֲנַחְנוּ לֹא־הָיוּ

עַבְדֶּיךָ מִרְגְּלִים:

כָּלֵנָא בְּנֵי גִבְרָא חַד נַחֲנָא כְּיוֹנֵי אֲנַחְנָא לֹא הָווּ עַבְדֶּיךָ
אֱלִילֵי

Rashi

כלנו בני איש אחד נחנו. נצנצה בהם רוח הקדש וכללוהו עמהם, שאף הוא בן אביהם:
 כנים. אמתיים כמו כן דברת (שמות י', כט), כן בנות צלפחד דברת (במדבר כז, ז), ועברתו לא כן בדיו (ישעיה טז, ו):

He said to them, No, You have come to
 see where the land is exposed.

12 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִּי־עֲרֹת הָאָרֶץ בָּאתֶם לִרְאוֹת:

וַיֹּאמֶר לָהֶוּן לֹא אֲרִי בִדְקָא דְאַרְעָא אֲתִיתוּן לְמַחְזִי

Rashi

כי ערות הארץ באתם לראות. שהרי נכנסתם בעשרה שערי העיר, למה לא נכנסתם בשער אחד (ב"ר צא, ו):

They said, Your servants are twelve
 brothers, the sons of one man in the
 land of Canaan. Behold the youngest
 one is this day with our father, and one
 is no more.

13 וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אֲחִים | אֲנַחְנוּ בְנֵי

אִישׁ־אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת־אֲבִינוּ הַיּוֹם

וְהָאֶחָד אֵינָנוּ:

וַיֹּאמְרוּ תְרִין עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אֲחִין אֲנַחְנָא בְנֵי גִבְרָא חַד

בְּאַרְעָא דְכְנָעַן וְהָא זְעִירָא עִם אָבוּנָא יוֹמָא דִּין וְחַד

לִיתוּהִי

Rashi

ויאמרו שנים עשר עבדיך וגו'. ובשביל אותו אחד שאיננו, נתפורנו בעיר לבקשו:

Yosef said to them, That is just what I
 said to you, saying: you are spies.

14 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר

מְרַגְלִים אַתֶּם:

וַיֹּאמֶר לָהֶוּן יוֹסֵף הוּא דִּי מְלִילִית עֲמֻכּוֹן לְמִימַר אֱלִילִי

אַתּוּן

Rashi

הוא אשר דברתי. הדבר אשר דברתי שאתם מרגלים, הוא האמת והנכון, זהו לפי פשוטו. ומדרשו, אמר להם, ואילו מצאתם אותו ויפסקו עליכם ממון הרבה, תפדוהו, אמרו לו הן, אמר להם, ואם יאמרו לכם שלא יחזירוהו בשום ממון מה תעשו, אמרו לכך באנו, להרוג או ליהרג, אמר להם הוא אשר דברתי אליכם, להרוג בני העיר באתם, מנחש אני בגביע שלי, ששנים מכם החריבו כרך גדול של שכם:

You shall be tested in this manner. By Pharaoh's life, you shall not leave from here unless your youngest brother comes here.

בְּדֹא תִתְבַּחְרוּן חַי פַּרְעֹה אִם תִּפְקֹון מִכָּא אֶלְהִין בְּמִתִּי
אֲחֹכֹן זַעֲרָא הָכָא

15 בְּזֹאת תִּבְחָנוּ חַי פַּרְעֹה אִם־תֵּצְאוּ מִזֶּה כִּי ^{to test}

אִם־בָּבוֹא אֲחֵיכֶם הִקְטָן הִנֵּה:

Rashi

חי פרעה. אם יחיה פרעה, כשהי' נשבע לשקר הי' נשבע בחיי פרעה:

אם תצאו מזה: מן המקום הזה:

Send one of you and let him bring your brother. You will remain locked up and your words will be tested whether there is any truth with you. If not, by Pharaoh's life, you are spies.

שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וְיִקַּח אֶת־אֲחֵיכֶם וְאַתֶּם הֶאֱסָרוּ
וְיִבְחָנוּ דְּבָרֵיכֶם הָאֵמֶת אִתְּכֶם וְאִם־לֹא חַי פַּרְעֹה כִּי
מִרְגָּלִים אַתֶּם:

16 שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וְיִקַּח אֶת־אֲחֵיכֶם וְאַתֶּם הֶאֱסָרוּ

וְיִבְחָנוּ דְּבָרֵיכֶם הָאֵמֶת אִתְּכֶם וְאִם־לֹא חַי פַּרְעֹה כִּי

מִרְגָּלִים אַתֶּם:

Rashi

האמת אתכם. אם אמת אתכם. לפיכך ה"א נקוד פתח, שהוא כמו בלשון תימה, ואם לא תביאוהו חי פרעה כי מרגלים אתם:

He [then] put them together in prison for three days.

וּכְנָשׁ יִתְהוֹן לְבֵית מִטְרָא תִלְתָּא יוֹמִין

17 וַיֹּאסֶף אֹתָם אֶל־מִשְׁמַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים:

Rashi

משמר. בית האסורים:

Yoseif said to them on the third day, Do this and live. I fear God.

וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה דָּא עֲבִידוּ וְאַתְקִימוּ
מִן קָדָם יְיָ אֲנָא דָּחֵל

18 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עֲשׂוּ וְחִיּוּ

אֶת־הָאֱלֹהִים אֲנִי יֵרָא:

חמישי

If you are honest, one of your brothers will be imprisoned in your place of guarding, and you [the others] go bring food for your famished households.

אם כִּי־נִי אֶתֶּן אֲחוּכֹן חַד יִתְאַסֵּר בְּבֵית מִטְרָתְכֹן
וְאַתֶּן אֵיזִילוֹ אוֹבִילוֹ עִיבּוּרָא דְחֶסֶר בְּבֵיתְכֹן

19 אִם־כִּנְיִם אַתֶּם אֲחֵיכֶם אֶחָד יֶאֱסֹר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶּם

וְאַתֶּם לָכוּ הִבִּיאוּ שֹׁבֵר רָעָבוֹן בְּתֵיכֶם:

hunger

Rashi

בבית משמרכם. שאתם אסורים בו עכשיו:

ואתם לכו הביאו. אל בית אביכם:

שבר רעבון בתיכם. מה שקניתם לרעבון אנשי בתיכם:

Bring your youngest brother to me, so that your words will be verified, and you will not die. They decided to do so.

וְיָת אֲחוּכֹן זַעֲרָא תִיתִין לְוִתִּי וְיִתְהַמְנוּ פִּתְגָמֵיכֹן וְלֹא
תָמוּתוּן וְעָבְדוּ כֵן

20 וְאַת־אֲחֵיכֶם הִקְטַן תְּבִיאוּ אֵלַי וְיֵאֱמְנוּ דְבָרֵיכֶם וְלֹא

תָּמוּתוּ וַיַּעֲשׂוּ־כֵן:

Rashi

ויאמנו דבריכם. יתאמנו ויתקיימו, כמו אמן אמן (במדבר ה, כב), וכמו יאמן נא דברך (מלכים א ח, כז):

They said to one another, In truth, we are guilty regarding our brother. We saw the anguish of his soul when he pleaded with us and we did not listen. That is why this trouble has come upon us.

וְאָמְרוּ גִבְרָא לְאַחוּהִי בְּקוּשְׁטָא חִיבִין אֲנַחְנָא עַל אֲחוּנָא
דִּי חֲזִינָא עֲקָת נַפְשֵׁיהּ כִּד הָוָה מִתְחַנֵּן לָנָא וְלֹא
קִבְלָנָא מִנָּה עַל כֵּן אֶתְת לְוִתְנָא עֲקָתָא הָדָא

21 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו אֲבָל־אֲשָׁמִים | אֲנַחְנוּ עַל־אֲחִינוּ

אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְנוּ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ

עַל־כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת:

אבל. כתרגומו בקושטא. וראיתי בבראשית רבה (צא, ח) לישנא דרומאה (לשון בני הגלב) הוא, אבל ברם: באה אלינו. טעמו בבי"ת, לפי שהוא בלשון עבר, שכבר באה. ותרגומו אתת לנא:

Reuvein answered them saying, Did I not say to you to the following: Do not sin against the lad, but you did not listen; and now his blood is being avenged.

וְאַתִּיב רְאוּבֵן יְתָהוֹן לְמִימָר הֵלֵא אֲמַרִית לְוִתְכוֹן
לְמִימָר לֹא תַחֲבוּבִין בְּעוֹלִימָא וְלֹא קִפְלִיתוֹן וְאַף דִּמָּה
הָא מְתַבְעִי

22 וַיַּעַן רְאוּבֵן אֲתָם לֵאמֹר הֲלוֹא אֲמַרְתִּי אֲלֵיכֶם | לֵאמֹר

אֶל־תַּחֲטְאוּ בְיָלֶד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם־דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ:

וגם דמו. אתין וגמין רבויין, דמו, וגם דם הזקן:

They did not know that Yoseif listened [understood], because the interpreter was between them.

וְאַנּוֹן לֹא יָדְעוֹן אֲרִי שָׁמִיעַ יוֹסֵף אֲרִי מְתַרְגְּמָן הָוָה
בִּינְיָהוֹן

23 וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שָׁמַעַ יוֹסֵף כִּי הִמְלִיץ בִּינָתָם: properly

והם לא ידעו כי שומע יוסף. מבין לשונם, ובפניו היו מדברים כן: כי המליץ בינותם. כי כשהיו מדברים עמו היה המליץ ביניהם, היודע לשון עברי ולשון מצרי, והיה מליץ דבריהם ליוסף, ודברי יוסף להם, לכך היו סבורים שאין יוסף מכיר בלשון עברי: המליץ. זה מנשה בנו:

He turned away from them and cried. He returned to them and spoke to them. He took Shimon from them, and had him bound before their eyes.

וְאַסְתַּחַר מִעֲלֻיָּהוֹן וּבָכָא וְתָב לְוִתְהוֹן וּמְלִיל עֲמָהוֹן
וְדַבֵּר מִלְּוִתְהוֹן יָת שְׁמַעוֹן וְאַסֵּר יִתָּה לְעִינֵיהוֹן

24 וַיִּסָּב מֵעֲלֵיהֶם וַיִּבֶךְ וַיֵּשֶׁב אֲלֵהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח

מֵאֲתָם אֶת־שְׁמַעוֹן וַיַּאֲסֵר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם:

ויסב מעליהם. נתרחק מעליהם, שלא יראוהו בוכה:

ויבך. לפי ששמע שהיו מתחרטין:

את שמעון. הוא השליכו לבור, הוא שאמר ללוי הנה בעל החלומות הלזה בא. דבר אחר, נתכוון יוסף להפרידו מלוי, שמא יתעצו שניהם להרוג אותו:

ויאסר אתו לעיניהם. לא אסרו אלא לעיניהם, וכיון שיצאו, הוציאו והאכילו והשקהו (ב"ר צא, ח):

Yoseif gave orders—and their vessels were filled with grain, and each one's money was replaced in his sack; and they were given provisions for the journey. This is what he did for them.

25 וַיִּצַו יוֹסֵף וַיְמַלֵּא אֶת־כְּלֵיהֶם בָּרֶז וַיְהִי שֵׁיב כֶּסֶף־הֶם

אִישׁ אֶל־שָׁקוֹ וְלָתַת לָהֶם ^{provisions} צֹדָה לַדֶּרֶךְ וַיַּעַשׂ לָהֶם

כֶּן:

ופקיד יוסף ומלו ית מניהון עיבורא ולא תבא כספיהון
גבר לסקה ולמתן להון זודין לארחא ועבד להון כן

They placed their purchases of grain on their donkeys and they departed from there.

26 וַיִּשְׂאוּ אֶת־שִׁבְרָם עַל־חֲמֹרֵיהֶם וַיֵּלְכוּ מִשָּׁם:

ונטלו ית עיבורהון על חמריהון ואזלו מתמן

The one opened his sack, to feed his donkey where they stayed overnight, and he saw his money, for behold it was in the opening of his bag.

27 וַיִּפְתַּח הָאֶחָד אֶת־שָׁקוֹ לָתַת ^{fodder} מִסְּפּוֹ לַחֲמֹרוֹ

בַּמָּלּוֹן ^{hotel} וַיֵּרָא אֶת־כֶּסְפוֹ וְהִנֵּה־הוּא בְּפִי ^{sack} אֲמַתְחָתוֹ:

ויפתח חד ית סקה למתן כסתא לחמרה בבית מבתא
והזא ית כספה והא הוא בפום טוענה

ויפתח האחד. הוא לוי שנשאר יחיד משמעון בן זוגו:

במלון. במקום שלנו בלילה:

אמתחתו. הוא שק:

He said to his brothers. My money has been returned, and behold it is also in my bag. Their hearts failed them and they trembled, saying one to another, What is this that Elohim has done to us?

וַאֲמַר לְאַחֵיהֶם אֶתְחַבֵּא כֶסֶף וְאֵף הָאֵל בְּטוּעֵנִי וְנִפְקַד מִדַּע לְבָהוֹן וְתוֹהוֹ גִּבֹּר לְאַחֵיהֶם לְמִימַר מָה דָּא עָבֵד יְיָ לָנָא

28 וַיֹּאמֶר אֶל־אֶחָיו הוֹשֵׁב כֶּסֶף וְגַם הִנֵּה בְּאִמְתַּחַתִּי וַיֵּצֵא

to shudder
with terror

לָבָם וַיַּחְרְדּוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו לְאמֹר מַה־זֹּאת עָשָׂה

אֱלֹהִים לָנוּ:

Rashi

וגם הנה באמתחתי. הכסף בו עם התבואה:

מה זאת עשה אלהים לנו. להביאנו לידי עלילה זו, שלא הושב אלא להתעולל עלינו:

They came to their father Yaakov, to the land of Canaan, and they told him all that had happened to them, saying,

וְאָתוּ לִוְת יַעֲקֹב אֲבוֹהוֹן אֶרְעָא דְכַנְעַן וַחֲוִי לֵה יֵת כָּל דְּעֶרְעָא יִתְהוֹן לְמִימַר

29 וַיָּבֹאוּ אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֶרְצָה כְּנָעַן וַיַּגִּידוּ לוֹ אֵת כָּל־

to light
upon

הַקֶּרֶת אֲתָם לֵאמֹר:

The man, the master of the land spoke to us harshly; and considered us as spies of the land.

מִלִּיל גִּבְרָא רַבּוֹנָא דְאַרְעָא עֲמָנָא קִשְׁיָן וַיְהִיב יִתְנָא כְּמַאֲלִילֵי יֵת אֶרְעָא

30 דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אֲתָנוּ קָשׁוֹת וַיִּתֵּן אֲתָנוּ

כְּמַרְגְּלִים אֶת־הָאָרֶץ:

We said to him, We are honest people, we have never been spies.

וַאֲמַרְנָא לֵה כִּיּוֹנֵי אֲנַחְנָא לֹא הוּינָא אֱלִילֵי

31 וַנֹּאמֶר אֵלָיו כִּנֵּים אֲנַחְנוּ לֹא הֵיינוּ מְרַגְלִים:

We are twelve brothers, sons of our [the same] father. One is no more, and the youngest is this day with our father in the land of Canaan.

תָּרִין עָסַר אֲנַחְנָא אַחִין בְּנֵי אָבוּנָא חַד לִיתְהֵי וְזַעֲרָא
יֹמָא דִּין עִם אָבוּנָא בְּאַרְעָא דְכַנְעָן

The man, the master of the land, said to us, This is how I shall know that you are honest. Leave one of your brothers with me, and take food for your famished households and go.

וַאֲמַר לָנָא גִבְרָא רַבּוֹנָא דְאַרְעָא בְּדָא אֲדַע אָרִי כִּיּוֹנִי
אַתּוֹן אַחוּכוֹן חַד שְׂבוּקוֹ לְוֹתִי וְיֵת עִיבוּרָא דְחָסִיר
בְּבִתְיָכוֹן סִיבוּ וְאַזְלוּ

Bring your youngest brother to me, and then I will know that you are not spies, but that you are honest men. I will return your brother to you, and you will [again] do business in the land.

וְאַיְתִיאוּ יֵת אַחוּכוֹן זַעֲרָא לְוֹתִי וְאֲדַע אָרִי לֹא אֲלִילִי
אַתּוֹן אָרִי כִּיּוֹנִי אַתּוֹן יֵת אַחוּכוֹן אֲתֶן לָכוֹן וְיֵת אַרְעָא
תַּעֲבֹדוֹן בֵּה סְחוּרְתָא

32 שְׁנַיִם-עָשָׂר אֲנַחְנוּ אֲחִים בְּנֵי אָבִינוּ הָאֶחָד אֵינּוּ וְהַקָּטָן

הַיּוֹם אֶת-אֲבִינוּ בְּאַרְץ כְּנָעַן:

33 וַיֹּאמֶר אֵלֵינוּ הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ בְּזֹאת אֲדַע כִּי כֹנִים

אַתֶּם אֲחֵיכֶם הָאֶחָד הַנִּיחוּ אִתִּי וְאֶת-רַעְבוֹן בְּתֵיכֶם

קָחוּ וּלְכוּ:

34 וְהֵבִיאוּ אֶת-אֲחֵיכֶם הַקָּטָן אֵלַי וְאֲדַעָה כִּי לֹא מְרַגְלִים

אַתֶּם כִּי כֹנִים אַתֶּם אֶת-אֲחֵיכֶם אֲתֶן לָכֶם וְאֶת-הָאָרֶץ

תִּסְחָרוּ:

Rashi

ואת הארץ תסחרו. תסובבו. וכל לשון סוחרים וסחורה על שם שמחזרים וסובבים אחר פרקמטיא:

They were emptying their sacks, and behold each man's bundle of money was in his sack. They saw their bundles of money—they and their father and they were afraid.

וְהָיוּ אֲנֹנִי מְרִיקִין סְקִיָּהוֹן וְהָא גֹבֵר צָרִיר כִּסְפָּה
בְּסִקָּה וְחָזוּ יֵת צָרִירִי כִסְפִּיהוֹן אֲנֹנִי וְאַבְוֵהוֹן וּדְחִילוּ

Yaakov, their father, said to them, You have deprived me of children; Yoseif is no more, Shimon is no more, and you would take Binyamin: All this has happened to me.

וַאֲמַר לָהֶוֶן יַעֲקֹב אֲבֹהֵוֹן יֵתִי אֶתְפָּלְתֹּן יוֹסֵף לִיתְוָה
וְשִׁמְעוֹן לֹא הָיָה הָכָא (לִיתְוָה) וְיֵת בְּנִימֵן תִּדְבְּרוֹן עָלֵי
הָו כָּלְהוֹן

Reuvein spoke to his father saying, Put my two sons to death if I do not bring him [Binyamin] back to you. Give him into my hands, and I will return him to you.

וַאֲמַר רְאוּבֵן לֹת אֲבֹהֵי לְמִימֵר יֵת תְּרִין בְּנֵי תָמִית
אִם לֹא אֵיתָנָה לְוִתְךָ הֵב יְתָה עַל יָדִי וְאֶנָּא אֶתְבְּנָה
לְךָ

35 וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שְׁקִיָּהֶם וְהִנֵּה אִישׁ צָרִיר-כִּסְפּוֹ ^{to pour out}

בְּשִׁקּוֹ וַיֵּרְאוּ אֶת-צָרָרוֹת כִּסְפֵיהֶם הֵמָּה וְאֲבֵיהֶם וַיִּירָאוּ:

Rashi

צָרִיר כִּסְפּוֹ. קָשֶׁר כִּסְפּוֹ:

36 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יַעֲקֹב אֲבֵיהֶם אֲתִי שְׁכַלְתֶּם יוֹסֵף אֵינֶנּוּ

וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ וְאֶת-בְּנִימֵן תִּקְחוּ עָלַי הֲיוֹ כָלְנָה:

Rashi

אֲתִי שְׁכַלְתֶּם. מִלְמַד שֶׁחֲשָׁדוֹן שְׁמָא הִרְגוּהוּ אוֹ מִכְרוּהוּ כִּי־סָף:

שְׁכַלְתֶּם. כָּל מִי שֶׁבָּנָיו אֲבוּדִים קְרוֹי שְׁכוּל:

37 וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל-אָבִיו לֵאמֹר אֶת-שְׁנֵי בְנֵי תָמִית

אִם-לֹא אֲבִיָּאֲנֹו אֵלֶיךָ תָּנָה אֹתוֹ עַל-יָדִי וְאֶנִּי אֲשִׁיבֶנּוּ

אֵלֶיךָ:

He [Yaakov] said, My son will not go down with you; for his brother is dead, and only he remains. Should misfortune befall him on the way you are going, you will bring my white head down to the grave in sorrow.

וַאֲמַר לֹא יֵחֹת בְּרִי עִמָּכֶם אֲרִי אֲחוּהִי מִיֵּת וְהוּא
בְּלַחְדוּדֵהִי אֲשַׁתָּאָר וַיַּעֲרַעֲנָה מוֹתָא בְּאַרְחָא דִּי תִהְכּוֹן
בֵּה וְתַחֲתוֹן יֵת שִׁיבְתִּי בְּדוּוֹנָא לְשֹׂאוֹל

38 וַיֹּאמֶר לֹא-יֵרֵד בְּנִי עִמָּכֶם כִּי-אָחִיו מֵת וְהוּא לְבַדּוֹ
נִשְׁאָר וְקָרָאָהוּ אֶסּוֹן ^{disaster}
וְהוֹרִדְתֶּם אֹתִי שִׁיבְתִּי ^{old age} בִּיגּוֹן ^{sorrow} שְׂאוֹלָה:

Rashi

לא ירד בני עמכם. לא קבל דבריו של ראובן, אמר, בכור שוטה הוא זה, הוא אומר להמית בני, וכי בניו הם ולא בני (ב"ר צא, ט):

בראשית 43

The famine was severe in the land.

1 וְהָרָעַב כָּבֵד בְּאֶרֶץ:

וּכְפָנָא תַקִּיף בְּאַרְעָא

When they had finished eating the food that they had brought from Egypt, their father said to them, Go back and buy a little food for us.

וְהָיָה כַּד שִׁיעִיאוּ לְמִיכַל יֵת עִיבוּרָא דְאַיְתִיאוּ מִמְּצָרִים
וַאֲמַר לְהוֹן אָבוּהוֹן תּוּבּוּ זְבוּנוּ לָנָא זְעִיר עִיבוּרָא

2 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלוּ לֶאֱכֹל אֶת־הַשֶּׁבֶר אֲשֶׁר הָבִיאוּ
מִמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אָבִיהֶם שְׁבוּ שְׁבְרוּ-לָנוּ
מִעֵט־אֶכֶל:

Rashi

כאשר כלו לאכול. יהודה אמר להם המתינו לזקן עד שתכלה פת מן הבית:
כאשר כלו. כד שציאו (והמתרגם כד ספיקו, טועה, כַּאֲשֶׁר כָּלוּ הַגְּמָלִים לְשִׁתּוֹת, מתורגם כד ספיקו, כששתו די ספוקם הוא
גמר שתייתם. אבל זה כאשר כלו לאכול, כאשר תם האוכל הוא, ומתרגמין כד שציאו):

Yehudah spoke to him saying, The man warned us repeatedly, saying, You had better not see my face unless your brother is with you.

וַיֹּאמֶר יְהוֹדָה לְמִימָר אֶסְהֶדָּא אֶסְהֶדָּא בְּנָא גְבָרָא
לְמִימָר לֹא תַחְזִיזוּן אִפִּי אֱלֹהִין כִּד אַחוּכוֹן עִמָּכוֹן

3 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוֹדָה לֵאמֹר הָעֵד הָעֵד בְּנֵי הָאִישׁ לֵאמֹר
לֹא־תֵרְאוּ פָנַי בְּלִתי אַחֲיֵכֶם אִתְּכֶם:

Rashi

העד העיד. לשון התראה, שסתם התראה מתרה בו בפני עדים, וכן העידתי בכם (דברים ל, יט), רד העד בפעם (שמות יט, כא):

לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם. לא תראוני בלא אחיכם אתכם. ואונקלוס תרגם אלהין כד אחוכון עמכון, יישב הדבר על אופנו, ולא דקדק לתרגם אחר לשון המקרא:

If you will send our brother with us, we will go down and buy food for you.

אִם אֵיתָךְ מְשַׁלַּח יֵת אַחוּנָא עִמָּנָא נִיחוּת וְנִזְכֵּן לָךְ
עִבּוּרָא

4 אִם־יֵשֶׁךְ מְשַׁלַּח אֶת־אֲחִינוּ אִתָּנוּ נֵרְדָּה וְנִשְׁבְּרָה לָךְ
אֶכֶל:

But if you will not send [him] we will not go down; for the man said to us, You had better not see my face unless your brother is with you.

וְאִם לִיתָךְ מְשַׁלַּח לֹא נִיחוּת אָרִי גְבָרָא אָמַר לָנָא לֹא
תַחְזִיזוּן אִפִּי אֱלֹהִין כִּד אַחוּכוֹן עִמָּכוֹן

5 וְאִם־אֵינוֹךְ מְשַׁלַּח לֹא נֵרְדָּ כִּי־הָאִישׁ אָמַר אֵלֵינוּ
לֹא־תֵרְאוּ פָנַי בְּלִתי אַחֲיֵכֶם אִתְּכֶם:

Yisrael said, Why did you do such harm to me, by telling the man that you had another brother.

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמָה אֲבָאֲשָׁתוֹן לִי לְחַוָּאָה לְגְבָרָא הָעֵד
כְּעֵן לְכוֹן אָחָא

6 וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמָה הִרְעַתָּם לִי לְהַגִּיד לָאִישׁ הָעֹד
לְכֶם אָח:

They said, The man asked us repeatedly, about ourselves and about our family, saying. Is your father still alive? Do you have a brother? We told him according to his words. Could we have known that he would say, Bring your brother down?

וַיֹּאמְרוּ מִשָּׂאֵל שָׂאֵל גִּבְרָא לָנָא וּלְיָלְדוּתָנָא לְמִימַר
הַעַד כָּעַן אֲבוּכֹון קָיָם הָאִית לָכֹון אָחָא וְחַיִּינָא לָהּ עַל
מִימַר פִּתְגָמָיָא הָאֵלִין הַמַּדְעָה הַיּוֹנָא יִדְעִין אָרִי יִימַר
אוֹחִיתוּ יִת אֲחֹוכֹון

7 וַיֹּאמְרוּ שָׂאֵל שָׂאֵל־הָאִישׁ לָנוּ וּלְמִוְלָדְתָנוּ לֵאמֹר הַעֹד
אֲבִיכֶם חַי הָיִשׁ לָכֶם אָח וְנִגְדְּלוֹ עַל־פִּי הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה הַיָּדוּעַ נִדְעָ כִּי יֹאמֵר הוֹרִידוּ אֶת־אֲחֵיכֶם:

Rashi

לנו ולמולדתנו. למשפחותינו. ומדרשו, אפילו עניני (נ"א עצי) (יש מפרשים לשון עצה, שמדברים ביחידות וזהו עצי) עריסותינו
גלה לנו:

ונגד לו. שיש לנו אב ואח:

על פי הדברים האלה. על פי שאלותיו אשר שאל, הווקנו להגיד:

כי יאמר. אשר יאמר, כי משמש בלשון אם, ואם משמש בלשון אשר, הרי זה שמוש אחד מארבע לשונות שמשמש כי, והוא
אי, שהרי כי זה כמו אם, כמו עד אם דברתי דברי:

Yehudah said to his father, Yisrael, Send the lad with me, and we will get up and go; let us live and not die, we, you and our children.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְיִשְׂרָאֵל אָבוּהִי שְׁלַח עִלִּימָא עִמִּי וְנִקְוֹם
וְנִגְזִיל וְנִחְיִי וְלֹא נָמוּת אִם אֲנַחְנָא אִם אַתְּ אִם טַפְלָנָא

8 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־יִשְׂרָאֵל אָבִיו שְׁלַח הַנֶּעֱר אִתִּי
וְנִקְוָמָה וְנִלְכָּה וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אַתָּה

children

גַּם־ טַפְּנוּ :

Rashi

ונחיה. נצנצה בו רוח הקדש, על ידי הליכה זו תחי רוחך, שנאמר וְתָחִי רוּחַ יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם:

ולא נמות. ברעב, בנימין ספק יתפש ספק לא יתפש, ואנו כלנו מתים ברעב אם לא נלך, מוטב שתניח את הספק ותתפוש את

הודאי:

I will be security for him. You will demand him from my hand. If I do not bring him to you, and set him before you, I will have sinned to you for all time.

אֲנִי מְעַרְבָנָא בֵּה מִן יְדֵי תַבְעֵנָה אִם לֹא אֵיתִנָּה לָךְ
וְאֶקְיַמְנָה קִדְמָךְ וְאֵהִי חֲטִי לָךְ כָּל יוֹמָיָא

9 אֲנִכְלִי אֶעְרָבְנוּ מִיָּדִי תַבְקָשְׁנוּ אִם־לֹא הִבִּיאֲתִיו אֵלֶיךָ
to place permanently
וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחִטָּאתִי לָךְ כָּל־הַיָּמִים:

Rashi
והצגתי לפניך. שלא אביאנו אליך מת כי אם חי:
וחטאתי לך כל הימים. לעולם הבא:

If we had not hesitated until now, we could have been there and back twice.

אֲרִי אֵלּוּלְפֹן בָּדָא אֶתְעַכְבָּנָא אֲרִי כְעֹן תַבְנָא דְנֹן
תַרְתִּין זְמָנִין

10 כִּי לֹא־הָיָה הַתְּמָה־מֵהֵנּוּ כִּי־עָתָה שָׁבְנוּ זֶה פַעַמִּים:
properly if not

Rashi
לולא התמהמהנו. על ידך, כבר היינו שבים עם שמעון, ולא נצטערת כל הימים הללו:

Their father Yisrael said to them, If so, here, this is what you must do: Take of the best fruits of the land in your vessels, and take an offering to the man, a little balsam, a little honey, gum, labdanum, pistachios and almonds.

וַאֲמַר לְהוֹן יִשְׂרָאֵל אֲבוּהוֹן אִם כֵּן הָכָא דָּא עֵיבִידוּ
סִיבוּ מִדְּמִשְׁבַּח בְּאַרְעָא בְּמִנְיָכּוֹן וְאוֹחִיתוּ לְגַבְרָא
תַקְרַבְתָּא זַעִיר קִטְף וְזַעִיר דְּבִשׁ שִׁעָף וְלִטּוּם בְּטָנִין
וְשִׁגְדִין

11 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם־כֵּן | אָפּוֹאֹ נָאֶת
his nose

עֲשׂוּ קָחֻ מִזְמֶרֶת הָאָרֶץ בְּכֻלֵּיכֶם וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ
pruned fruit

מִנְחָה מְעֻט צָרִי וּמְעֻט דְּבִשׁ נִכְאֹת
spice distillation

וְלִטּ בְּטָנִים וְשִׁגְדִים :
the almond (tree or nut) a gum

Rashi
אפוא. כל לשון אפוא לשון יתר הוא, לתקן המלה בלשון עברי, אם כן אזדקק לעשות שאשלחנו עמכם, צריך אני לחזור ולבקש איה פה תקנה ועצה להשיאכם, ואומר אני זאת עשו:

מזמרת הארץ. מתורגם מדמשבח בארעא, שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם:

נכאת. שעוה. בראשית רבה (צא, יא):

בטנים. לא ידעתי מה הם, ובפירוש א"ב של רבי מכיר ראיתי, פושטציא"ס, ודומה לי שהם אפרסקין (שפירזיכע):

Take double the money in your hands;
and the money that was returned in the
opening of your bags return by your
own hands. Perhaps it was an oversight.

וְכֶסֶף עַל חֵד תִּרְיִן סִיבוּ בִּידְכוֹן וְיֵת כֶּסֶף דְּאִתּוֹתְב
בְּפֻם טוֹעֲנִיכוֹן תְּתִיבוֹן בִּידְכוֹן מְאִים שְׁלוֹ הוּא

12 וְכֶסֶף מִשְׁנָה קָחוּ בְיֶדְכֶם וְאֶת־הַכֶּסֶף הַמוֹשָׁב בְּפִי

אֲמַתְחֲתִיכֶם תְּשִׁיבוּ בְיֶדְכֶם אוֹלִי מִשְׁגָּה ^{error} הוּא:

Rashi

וכסף משנה. פי שנים כראשון:

קחו בידכם. לשבור אוכל שמא הוקר השער:

אולי משגה הוא. שמא הממונה על הבית שכחו שוגג:

Take your brother, get up and return to
the man.

וְיֵת אַחֻכוֹן דְּבָרוּ וְקִימוּ תוּבוּ לְוֵת גְּבָרָא

May the Almighty, Shaddai, grant you
compassion in the presence of the man,
that he may release to you your other
brother along with Binyamin. If I have
been bereft of my children, I will be
bereft.

וְאֵל שְׁדֵי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִין קָדָם גְּבָרָא וְיִפְטֹר לָכוֹן יֵת
אַחֻכוֹן אַחֲרָנָא וְיֵת בְּנֵימִין וְאִנָּא כְּמָא דְּאִתְכַּלִּית
תְּכַלִּית

14 וְאֵל שְׁדֵי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים לִפְנֵי הָאִישׁ וְשַׁלַּח לָכֶם

אֶת־אֲחֵיכֶם אַחֵר וְאֶת־בְּנֵימִין וְאֲנִי כְּאִשֶּׁר שְׁכַלְתִּי

שְׁכַלְתִּי:

Rashi

ואל שדי. מעתה אינכם חסרים כלום אלא תפלה, הריני מתפלל עליכם:

ואל שדי. שדי בנתינת רחמיו, וכדי היכולת בידו ליתן, יתן לכם רחמים, זהו פשוטו. ומדרשו, מי שאמר לעולם די, יאמר די

לצרותי, שלא שקטתי מנעורי, צרת לבן, צרת עשו, צרת רחל, צרת דינה, צרת יוסף, צרת שמעון, צרת בנימין:

ושלח לכם. ויפטר לכו כתרנו, יפטרנו מאסוריו, לשון לְחַפְּשִׁי וְשַׁלְחָנוּ, ואינו נופל בתרגום לשון וישלח, שהרי לשם הם

הולכים אצלו:

את אחיכם. זה שמעון:

אחר. רוח הקודש נזרקה בו (ב"ר צא, ז), לרבות יוסף:

ואני. עד שובכם אהיה שכול מספק:

כאשר שכלתי. מיוסף ומשמעון:

שכלתי. מבנימין:

The men took that offering, and they took double money in their hands, and [they took] Binyamin. They rose and went down to Egypt, and they stood before Yoseif.

וְנָסִיבוּ גְבֵרִיָּא יֵת תְּקַרְבָּתָא הָדָא וְעַל חֵד תִּרְיִן כְּסָפָא
נָסִיבוּ בִידֵיהוֹן וּדְבָרוּ יֵת בְּנִימִין וְקָמוּ וּנְחָתוּ לְמִצְרַיִם
וְקָמוּ קֶדֶם יוֹסֵף

15 וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמִּנְחָה הַזֹּאת וּמִשְׁנֵה־כֶּסֶף לָקְחוּ

בִּידָם וְאֶת־בְּנִימִין וַיָּקָמוּ וַיֵּרְדּוּ מִצְרָיִם וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי

יוֹסֵף:

Rashi

ואת בנימין. מתרגמינן ודברו ית בנימין, לפי שאין לקיחת הכסף ולקיחת האדם שוה בלשון ארמי, בדבר הנקה ביד מתרגמינן ונסיב, ודבר הנקה בהנהגת דברים מתרגמינן ודבר:

שישי

When Yoseif saw Binyamin with them he said to the one in charge of his house, Bring these men to the house. Slaughter an animal and prepare it, for these men shall dine with me at noon.

וְחִזָּא יוֹסֵף עֹמֵהוֹן יֵת בְּנִימִין וְאָמַר לְדִי מִמָּנָא עַל
בֵּיתָה אָעִיל יֵת גְּבֵרִיָּא לְבֵיתָא וְנָכוֹס נְכֻסְתָּא וְאִתְקִין
אַרְי עָמִי יִכְלוֹן גְּבֵרִיָּא בְּשִׁירוּתָא

16 וַיֵּרָא יוֹסֵף אֹתָם אֶת־בְּנִימִין וַיֹּאמֶר לְאִשְׁרֵי עַל־בֵּיתוֹ

הִבֵּא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבְּיָתָה וּטְבַח טֶבֶח וְהָיוּ כִּי אֲתִי

a light

יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בְּצִהָרִים :

Rashi

וטבח טבח והכן. כמו ולטבח טבח ולהכן, ואין טבח לשון צווי, שהיה לו לומר וטבח:

בצהרים. זה מתורגם בשירותא, שהוא לשון סעודה ראשונה בלשון ארמי ובלע"ז דינ"ר, ויש הרבה בגמרא, שדא לכלבא שירותיה, בצע אכולא שירותא (ברכות לט:), אבל כל תרגום של צהרים טיהרא:

The man did as Yoseif said, and the man brought the men to the house of Yoseif.

17 וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כְּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיָּבֵא הָאִישׁ

אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָהּ יוֹסֵף:

וַעֲבַד גְּבִירָא כְּמָא דִּי אָמַר יוֹסֵף וְאַעִּיל גְּבִירָא יֵת גְּבִירָא
לְבֵית יוֹסֵף

The men were afraid because they had been brought to Yoseif's house, and they said, Because of the money that was returned in our bags previously are we being brought [here]; that he may turn on us and come down on us, and take us for slaves along with our donkeys.

18 וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר

הַכֶּסֶף הַשֵּׁב בְּאַמְתַּחֲתֵינוּ בַּתְּחִלָּה ^{disease} אֲנַחְנוּ מוֹבָאִים

לְהַתְּגַלֵּל ^{to roll} עָלֵינוּ וּלְהַתְּנַפֵּל עָלֵינוּ וּלְקַחַת אֶתְנוּ לַעֲבָדִים

וְאֶת־חֲמֹרֵינוּ:

וּדְחִילוּ גְבִירָא אָרִי אֲתַעֲלוּ לְבֵית יוֹסֵף וְאָמְרוּ עַל עֶסֶק
כֶּסֶף דְּאֲתוּתַב בְּטוּעֲנָא בְּקִדְמִיתָא אֲנַחְנָא מִתַּעֲלִין
לְאַתְרַבְּרָא עֲלָנָא וּלְאַסְתַּקְפָּא עֲלָנָא וּלְמִקְנֵי יִתְנָא
לְעַבְדִּין וּלְמִדְּבַר יֵת חֲמֹרָנָא

Rashi

וייראו האנשים. כתוב הוא בשני יודי"ן, ותרגומו ודחילו:

כי הובאו בית יוסף. ואין דרך שאר הבאים לשבור בר ללון בבית יוסף כי אם בפונדקאות שבעיר. וייראו שאין זה אלא לאספם אל משמר:

אנחנו מובאים. אל תוך הבית הזה:

להתגולל. להיות מתגלגלת עלינו עלילת הכסף, ולהיותה נופלת עלינו. ואונקלוס שתרגם ולאסתקפא עלנה, הוא לשון להתעולל, כדמתרגמינן עֲלִילַת דְּבָרִים, תסקופי מלין, ולא תרגמו אחר לשון המקרא, ולהתגולל שתרגם לאתרברבא, הוא לשון גִּלְת הַנֶּהָב (קהלת יב, ו), וְהָצַב גִּלְתָּהּ הַעֲלָתָהּ (נחום ב, ח), שהוא לשון מלכות:

They approached the man, who was in charge of Yoseif's house, and they spoke to him at the entrance to the house.

וַיִּקְרְבוּ לְוֹת גִּבְרָא דִּי מִמָּנָא עַל בֵּית יוֹסֵף וּמִלִּילֹו
עָמָה בְּתַרְע בֵּיתָא

They said, Please, my master, we came down the first time to buy food.

וַאֲמָרוּ בִּכְעֹו רַבּוֹנִי מִיַּחַת נַחְתָּנָא בְּקַדְמִיתָא לְמַזְבֵּן
עִיבּוּרָא

19 וַיִּגָּשׁוּ אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו פֶּתַח
הַבַּיִת:

20 וַיֹּאמְרוּ בִּי אֲדֹנָי יְרֵד יִרְדְּנוּ בְּתַחֲלָה לְשַׁבֵּר־אֶכָּל:

Rashi

בי אדוני. לשון בעיא ותחנונים, הוא בלשון ארמי בייא בייא (סנהדרין סד).
ירד ירדנו. ירידה הוא לנו, רגילים היינו לפרנס אחרים, עכשיו אנו צריכים לך (ב"ר צב, ד):

When we came to the inn and opened our bags, behold each man's money was in the opening of his bag. It was our own money in its full weight. We have brought it back in our hand.

וְהָוָה כַּד אָתִינָא לְבֵית מִבְתָּא וּפְתַחְנָא יָת טוּעֲנָנָא
וְהָא כֶּסֶף גָּבַר בְּפּוּם טוּעֲנָה כִּסְפָּנָא בְּמַתְקָלָה
וְאִתִּיבְנָא יָתָה בִּידְנָא

We have [also] brought other money in our hand to buy food. We do not know who put the money in our bags.

וְכִסְפָּא אַחֲרָנָא אוֹחִיתָנָא בִּידְנָא לְמַזְבֵּן עִיבּוּרָא לָא
יָדְעָנָא מִן שׁוּי כִּסְפָּנָא בְּטוּעֲנָנָא

21 וַיְהִי כִּי־בָּאוּ אֶל־ הַמָּלֹון וַנִּפְתַּחְהָ אֶת־אֲמַתְחַתֵּינוּ
וְהִנֵּה כֶּסֶף־אִישׁ בְּפִי אֲמַתְחָתוֹ כִּסְפָּנוּ בְּמַשְׁקָלוֹ וַנִּשָּׁב
אֹתוֹ בִּידְנוֹ:

hotel

22 וַכֶּסֶף אַחֵר הוֹרְדְנוּ בִידְנוּ לְשַׁבֵּר־אֶכָּל לָא יָדְעָנוּ
מִי־שָׁם כִּסְפָּנוּ בְּאֲמַתְחַתֵּינוּ:

He [the man] said, Peace be with you,
do not fear. Your God, and the God of
your fathers, has given you a hidden
gift in your bags. Your money has come
to me. He then brought Shimon out to
them.

וַאֲמַר שְׁלֹם לָכֹון לֹא תִדְחֲלוּן אֱלֹהֵכֹון וְאֱלֹהֵא דְאַבּוּכֹון
יְהִיב לָכֹון סִימָא בְּטוּעֵיכֹון כְּסָפְכֹון אֲתָא לְוֹתִי וְאַפִּיק
לְוֹתֵהוֹן יֵת שְׁמַעוֹן

23 וַיֹּאמֶר שְׁלֹם לָכֶם אֶל־תִּירְאוּ אֱלֹהֵיכֶם וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם
נָתַן לָכֶם מַטְמוֹן ^{treasure} בְּאַמְתַּחְתֵּיכֶם כְּסָפְכֶם בָּא אֵלַי
וַיּוֹצֵא אֲלֵהֶם אֶת־שְׁמַעוֹן:

Rashi

אלהיכם. בזכותכם, ואם אין זכותכם כדאי, אלהי אביכם, בזכות אביכם נתן לכם מטמון:

The man brought the men into the
house of Yoseif. He gave them water
and they washed their feet. He had feed
given to their donkeys.

וַאֲעִיל גִּבְרָא יֵת גִּבְרִיא לְבֵית יוֹסֵף וַיְהִיב מֵיָא וְאַסְחוּ
רְגְלֵיהֹון וַיְהִיב כְּסָתָא לְחֻמְרֵיהֹון

24 וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף וַיִּתֵּן־מַיִם וַיִּרְחֲצוּ
רְגְלֵיהֶם וַיִּתֵּן מִסְפּוֹא ^{fodder} לְחֻמְרֵיהֶם:

Rashi

ויבא האיש. הבאה אחר הבאה, לפי שהיו דוחפים אותו חוץ, עד שדברו אליו פתח הבית, ומשאמר להם שלום לכם, נמשכו
ובאו אחריו:

They prepared their offering [to be
ready] when Yoseif came at noon, for
they had heard that they would eat
there.

וַאֲתַקִּינוּ יֵת תַּקְרִבְתָּא עַד דְּעֵל יוֹסֵף בְּשִׁירוּתָא אַרִי
שְׁמַעוֹ אַרִי תַמָּן יִכְלוּן לְחַמָּא

25 וַיִּכְּנוּ אֶת־הַמִּנְחָה עַד־בּוֹא יוֹסֵף בְּצֹהָרִים כִּי שָׁמְעוּ
כִּי־שָׂם יֹאכְלוּ לֶחֶם:

Rashi

ויכינו. הזמינו, עטרוהו בכלים נאים:

Yoseif came to the house, and they brought the offering that was in their hand, to him in the house. They prostrated themselves on the ground to him.

וְעַל יוֹסֵף לְבֵיתָא וְאִתְיָאוּ לֵיהּ יֵת תְּקַרְבָּתָא דִּי בִידֵיהּ
לְבֵיתָא וּסְגִידוּ לֵיהּ לְאַרְעָא

26 וַיָּבֵא יוֹסֵף הַפִּיטָה וַיָּבִיאוּ לוֹ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר־בְּיָדָם

הַבֵּיתָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ אָרְצָה:

Rashi

הביתה. מפרוזדור לטרקלין. (נראה דיוקו דרש"י מהביתה בתראה, ויביאו לו את המנחה אשר בידם הביתה, דקשה לו הלא כבר הובאו ביתו של יוסף, אלא על כרחך צריך לומר מפרוזדור לטרקלין, ודו"ק):

He inquired about their welfare, and said, Is your old father at peace, the one about whom you spoke? Is he still alive?

וַיִּשְׁאַל לְהֵם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַשְׁלָם אָבוּכֹן סָבָא דִּי
אַמְרֵתֹן הָעַד כְּעַן קַיִם

27 וַיִּשְׁאַל לְהֵם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַשְׁלָם אָבִיכֶם הַזֶּקֶן אֲשֶׁר

אַמְרֵתֶם הָעוֹדְנוּ חַיִּי:

They said, Your servant, our father is at peace. He is still alive. They bowed their heads and prostrated themselves.

וַאֲמָרוּ שְׁלָם לְעַבְדְּךָ לְאַבְרָמָא עַד כְּעַן קַיִם וּכְרַעוּ
וּסְגִידוּ

to shrivel
up

28 וַיֹּאמְרוּ שְׁלָם לְעַבְדְּךָ לְאַבְיָנוּ עוֹדְנוּ חַיִּי וַיִּקְדּוּ

וַיִּשְׁתַּחֲווּ: [וַיִּשְׁתַּחֲווּ:]

Rashi

ויקדו וישתחוו. על שאלת שלום. קידה כפיפת קדקד, השתחואה משתטח לארץ:

He raised his eyes and saw his brother
Binyamin, his mother's son, and said, Is
this your youngest brother of whom
you spoke to me? He [then] said,
Elohim be gracious to you my son.

29 וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־בְּנִימִין אָחִיו בֶּן־אִמּוֹ וַיֹּאמֶר הֲזֶה
אֲחִיכֶם הַקָּטָן אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם אֵלַי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יַחְנֶנּוּ
בְּנִי:

וַיִּזְקַף עֵינוֹהִי וַיַּחְזֵא יֵת בְּנִימִין אֲחִיוהִי בֶר אִמָּה וַאֲמַר
הֲדִין אֲחוֹכֹן זְעִירָא דִּי אָמַרְתּוֹן לִי וַאֲמַר מִן קָדָם יי
יִתְרַחֵם עָלֶיךָ בְּרִי

Rashi

אלהים יחנך בני. בשאר שבטים שמענו חנינה, אֲשֶׁר חָנַן אֱלֹהִים אֶת עֲבָדָהּ, ובנימין עדיין לא נולד, לכך ברכו יוסף בחנינה:

שביעי

Yosef hurried [to go out] because his
compassion was aroused toward his
brother, and he wanted to weep. He
went into [his] room and wept there.

30 וַיַּמְהֵר יוֹסֵף כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל־אָחִיו וַיִּבְקֶשׁ
לִבְכּוֹת וַיָּבֹא הַחֲדָרָה וַיִּבְכֶּה שָׁמָּה:

וַאֲחִי יוֹסֵף אָרִי אֲתַגּוּלְלוּ רַחֲמוֹהִי עַל אֲחִיוהִי וּבָעָא
לְמַבְכֵּי וְעַל לְאֲדָרוֹן בֵּית מְשַׁכְּבָא וּבָכָא תַמָּן

Rashi

כי נכמרו רחמיו. שאלו יש לך אח מאם, אמר לו אח היה לי ואיני יודע היכן הוא, יש לך בנים, אמר לו יש לי עשרה, אמר לו ומה שמם, אמר לו, בלע ובכר וכו', אמר לו מה טיבן של שמות הללו, אמר לו כלם על שם אחי והצרות אשר מצאוהו, בלע, שנבלע בין האומות. בכר, שהיה בכור לאמו. אשבל, ששבאו אל. גרא, שנתגייר באכסניא. ונעמן, שהיה נעים ביותר. אחי וראש, אחי היה וראשי היה. מפים, מפי אבי למד. וחפים, שלא ראה חופתי ולא ראיתי אני חופתי. וארד, שירד לבין האומות, כדאיאת במס' סוטה (לו:), מיד נכמרו רחמיו:
נכמרו. נתחממו, ובלשון משנה על הכומר של זיתים (בבא מציעא עד.), ובלשון ארמי במכמר בשרא (פסחים נח.), ובמקרא עורנו כְּתִנּוּר נִכְמְרוּ, נתחממו ונקמטו קמטים קמטים, מִפְּנֵי זִלְעָפוֹת רָעָב. כן דרך כל עור כשמחממין אותו נקמט ונתכווץ:

He washed his face and came out. He composed himself, and said, Serve bread.

31 וַיִּרְחֹץ פָּנָיו וַיֵּצֵא וַיִּתְאַפֵּק ^{to contain} וַיֹּאמֶר שְׁיִמוּ לָחֶם:

וַאֲסָחִי אִפּוֹהִי וּנְפֹק וְאֶתְחַסֵּין וַאֲמַר שְׁוּי לְחֶמֶא

Rashi

ויתאפק. נתאמץ, והוא לשון ומזיח אפיקים רפה (איוב יב, כא), וכן אפיקי מגנים (שם מא, ז), חוזק:

They set [a place] for him by himself, and for them by themselves, and for the Egyptians who ate with him by themselves, since the Egyptians could not eat food with the Hebrews, because it was loathsome to the Egyptians.

32 וַיִּשְׁיִמוּ לוֹ לִבְדּוֹ וְלָהֶם לִבְדָּם וְלַמִּצְרָיִם הָאֲכָלִים אִתּוֹ

לִבְדָּם כִּי לֹא יוֹכְלוּן הַמִּצְרָיִם לֶאֱכֹל אֶת־הָעִבְרִיִם לָחֶם

כִּי־תוֹעֵבָה הוּא לַמִּצְרָיִם:

וַשְׁוִיאוּ לֵה בְּלַחֲדוּהִי וְלָהוֹן בְּלַחֲדוּהוֹן וְלַמִּצְרָאִי
דְּאֲכָלִין עִמָּה בְּלַחֲדוּהוֹן אֲרִי לֹא יִכְלִין מִצְרָאִי לְמִיכַל
עִם עִבְרָאִי לְחֶמֶא אֲרִי בְּעִירָא דְּמִצְרָאִי דְּחָלִין לֵה
עִבְרָאִי אֲכָלִין

Rashi

כי תועבה היא. דבר שנאוי הוא למצרים לאכול את העברים, ואונקלוס נתן טעם לדבר:

They were seated before him, the first born [the oldest] according to his birthright, and the youngest according to his youth. The men looked at each other in astonishment.

33 וַיֵּשְׁבוּ לִפְנֵי הַבָּכֹר ^{the firstling of man or...} וְהַצָּעִיר ^{smallness} כְּצִעְרָתוֹ

וַיִּתְמָהוּ ^{to be in consternation} הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ:

וַאֲסָחֲרוּ קְדָמוֹהִי רַבָּא כְּרַבִּיּוּתָהּ וּזְעִירָא כְּזַעֲרוּתָהּ
וַתְּמָהוּ גְבֵרָא גְבֵרָא לְחִבְרָהּ

Rashi

הבכר כבכרתו. מכה בגביע וקורא, ראובן שמעון לוי יהודה יששכר וזבולון בני אם אחת, הסבו כסדר הזה שהוא סדר תולדותיכם, וכן כולם, כיון שהגיע לבנימין, אמר, זה אין לו אם ואני אין לי אם, ישב אצלי:

He had portions carried from before him to them. Binyomin's portions was greater than all of their's—five times as much. They drank with him and became intoxicated.

וַנִּטֵּל חֲלָקִין מִן קִדְמוֹהֵי לְקִדְמֵיהוֹן וְסָגִי חֲלָקָא דְּבִנְיָמִן
מִחֲלָקֵי דְּכֻלְהוֹן חֲמִשָּׁא חֲלָקִין וְשָׁתִיאוּ וְרוּיָאוּ עִמָּהּ

34 וַיֵּשָׂא מִשְׁאֵת מִשְׁאֵת פָּנָיו אֲלֵהֶם וַתֵּרֶב מִשְׁאֵת בִּנְיָמִן ^{burden}

מִמִּשְׁאֵת כָּלֶם חֲמִשׁ יְדוֹת וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ:

Rashi

משאות. מנות:

חמש ידות. חלקו עם אחיו, ומשאת יוסף ואסנת, ומנשה ואפרים:

וישכרו אמו. ומיום שמכרוהו לא שתו יין ולא הוא שתה יין, ואותו היום שתו (ב"ר צב, ה)

בראשית 44

He commanded the one in charge of his house, saying, Fill the men's bags with as much food as they can carry, and place each man's money in the opening of his bag.

וּפְקִיד יֵת דִּי מְמַנָּא עַל בֵּיתָה לְמִימַר מְלִי יֵת טוּעֵנִי
גְּבִרְיָא עִיבּוּרָא כְּמָא דִּי יְכָלִין לְמַטְעֵן וְשׁוּי כֶּסֶף גְּבֵר
בְּפֻם טוּעֵנָה

1 וַיֹּצִו אֶת-אֲשֶׁר עַל-בֵּיתוֹ לֵאמֹר מָלֵא אֶת-אֲמֹתָהֶם ^{sack}

הָאֲנָשִׁים אֲכָל כֶּאֱשֶׁר יוּכְלוֹן שְׂאֵת וְשִׁים כֶּסֶף-אִישׁ

בְּפִי אֲמֹתָתוֹ:

And my goblet, the silver goblet, put in the opening of the youngest one's bag, together with the money for his purchase of food. He acted according to the word Yoseif had spoken.

וְיֵת כְּלִידִי כְּלִידָא דְּכֶסֶףא תְּשׁוּי בְּפֻם טוּעֵנָא דְּזַעֲרָא
וְיֵת כֶּסֶף זְבִינוּהֵי וְעֵבֵד כְּפִתְגָמָא דִּיּוֹסֵף דִּי מְלִיל

2 וְאֶת-גְּבִיעִי ^{cup} גִּבְעֵי הַכֶּסֶף תִּשִּׂים בְּפִי אֲמֹתָתָה הַקָּטָן

וְאֵת כֶּסֶף שִׁבְרוֹ וַיַּעַשׂ כְּדִבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר:

גביע. כוס ארוך, וקורין לו מדריג"ש (רעמר):

With the morning light, the men were sent [on their way] together with their donkeys.

צפרא נהר וגבריא אתפטרו אנו וחמריהון

They had just left the city, they had not gone far, when Yoseif said to the one in charge of his house, Get up, pursue the men, and when you catch up with them, say to them, Why did you repay good with evil.

אנו נפקו מן קרתא לא ארחיקו ויוסף אמר לדי

ממנא על ביתה קום רדף בתר גבריא ותדבקנו

ותימר להון למה שלמתון בישא חלף טבתא

Why, this is [the goblet] from which my master drinks. He uses it for divination. You have acted badly in what you have done.

הלא דין דשתי רבוני בה והוא בדקא מבדק בה

אבאשטון די עבדתון

He caught up with them, and spoke these exact words to them.

ואדביקנו ומליל עמהון ית פתגמא האלין

3 הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמריהם:

4 הם יצאו אתה עיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר

על ביתו קום רדף אחרי האנשים והשגתם ואמרתם ^{to reach}

אלהם למה שלמתם רעה תחת טובה:

5 הלא זה אשר ישמה אדני בו והוא נחש ינחש בו

הרעתם אשר עשיתם:

6 וישגם וידבר אלהם את הדברים האלה:

They said to him, Why does my master speak such words? It would be degrading for your servants to do such a thing.

וַיֹּאמְרוּ לָהּ לָמָּה יַמְלִיל רַבּוֹנִי כְּפַתְגָּמִיָּא הָאֵלֵּין חֵם
לְעַבְדֶּיךָ מִלְּמַעַבְדֵּךְ כְּפַתְגָּמִיָּא הָדִין

7 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לָמָּה יְדַבֵּר אֲדֹנָי כְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה
חֲלִילָה לְעַבְדֶּיךָ מַעֲשׂוֹת כְּדַבֵּר הַזֶּה:
God forbid

Rashi

חלילה לעבדיך. חולין הוא לנו, לשון גנאי. ותרגום חס לעבדיך, חס מאת הקב"ה יהי עלינו מעשות זאת, והרבה יש בגמרא, חס ושלום:

Behold the money that we found in the opening of our bags, we brought back to you from the land of Canaan. How then could we have stolen silver or gold from your master's house?

הֵן כֶּסֶף דִּי אִשְׁכַּחְנָא בְּפִי אִמְתַּחְתֵּינוּ הִשְׁכַּחְנוּ אֵלֶיךָ
מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאִידִּי נִגְנַב מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ כֶּסֶף אִוְּזָהב:
דְּהָבָא (מִנִּין דְּכֶסֶף אִוְּ מִנִּין דְּדָהָב)

8 הֵן כֶּסֶף אֲשֶׁר מָצָאנוּ בְּפִי אִמְתַּחְתֵּינוּ הִשְׁכַּחְנוּ אֵלֶיךָ
מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאִידִּי נִגְנַב מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ כֶּסֶף אִוְּ זָהָב:

Rashi

הן כסף אשר מצאנו. זה אחד מעשרה קל וחומר האמורים בתורה, וכלן מנויין בבראשית רבה (צב, ז):

He among your servants with whom it is found, he shall die. We will also be servants to my master.

דִּי יִשְׁתַּכַּח עִמָּה מִעַבְדֶּיךָ וּמִית וְאִף אֲנַחְנָא נְהִי לְרַבּוֹנִי
לְעַבְדִּין

9 אֲשֶׁר יִמָּצֵא אִתּוֹ מִעַבְדֶּיךָ וּמִית וְגַם־אֲנַחְנוּ נִהְיָה לְאֲדֹנָי
לְעַבְדִּים:

And he said, Your words are now also correct. The one with whom it is found, he shall be my slave, and you shall be guiltless.

וַאֲמַר אֵף כָּעֵן כְּפִתְגָּמִיכֶן כֵּן הוּא דִּי יִשְׁתַּכַּח עִמָּה יְהִי לִי עֲבָדָא וְאַתּוֹן תְּהוֹן זָכָאִין

10 וַיֹּאמֶר גַּם-עַתָּה כְּדַבְרֵיכֶם כֹּן-הוּא אֲשֶׁר יִמָּצָא אֹתוֹ
יְהִי-לִי עֶבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נָקִים:

Rashi

גם עתה כדבריכם. אף זו מן הדין אמת, כדבריכם כן הוא, שכלכם חייבים בדבר, עשרה שנמצאת גניבה ביד אחד מהם כלם נתפשים, אבל אני אעשה לכם לפנים משורת הדין, אשר ימצא אתו יהיה לי עבד:

They hurried, and each man lowered his bag to the ground, and each man opened his bag.

וְאוֹחִיאוּ וְאוֹחִיתוּ גְבֵר יֵת טוֹעֵנָה לְאַרְעָא וּפְתָחוּ גְבֵר טוֹעֵנָה

11 וַיְמַהֲרוּ וַיֹּרְדוּ אִישׁ אֶת-אֲמֻתָּתוֹ אֶרֶץ וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אֲמֻתָּתוֹ:

He searched, beginning with the oldest, and ending with the youngest. The goblet was found in Binyomin's bag.

וּבְלֵשׁ בְּרַבָּא שְׂרִי וּבְנִיעִירָא שְׂצִי וְאַשְׁתַּכַּח כְּלִידָא בְּטוֹעֵנָא דְּבִנְיָמִן

12 וַיַּחְפֹּשׂ בְּגִדּוֹל הַחֹל וּבְקִטָּן כָּלָה וַיִּמָּצֵא הַגִּבִּיעַ
בְּאֲמֻתָּת בְּנִימִן:

Rashi

בגדול החל. שלא ירגישו שהיה יודע היכן הוא:

They tore their garments [in grief]. Each man loaded his donkey, and they returned to the city.

וּבָזְעוּ לְבוֹשֵׁיהֶן וַיִּרְמוּ גְבֵר עַל חֲמֶרָה וַתָּבוּ לְקִרְתָּא

13 וַיִּקְרְעוּ שְׂמֹלֹתָם וַיַּעֲמִסּוּ אִישׁ עַל-חֲמֹרֹו וַיָּשׁוּבוּ
הָעִירָה:

Rashi

ויעמסו איש על חמורו. בעלי זרוע היו, ולא הוצרכו לסייע זה את זה לטעון:
וישובו העירה. מטרפולין היתה, והוא אומר העירה, העיר כל שהוא, אלא שלא היתה בעיניהם אלא כעיר בינונית של עשרה בני אדם לענין המלחמה:

Yehudah and his brothers came to
Yoseif's house. He was still there, and
they fell to the ground before him.

וַעַל יְהוּדָה וְאֶחָוִי לְבֵית יוֹסֵף וְהוּא עַד כָּעַן תָּמָן
וַנִּפְּלוּ קִדְמוֹהִי לָאָרֶעָא

Rashi

עודנו שם. שהיה ממתין להם:

Yoseif said to them, What is this deed
that you have done? Do you not know
that a man like me is an expert diviner ?

וַאֲמַר לָהֶן יוֹסֵף מָה עוֹבְדָא הָדִין דִּי עֲבַדְתוֹן הֲלָא
יִדְעַתוֹן אַרִי בְדָקָא מְבָדֵק גְּבָרָא דִּי כּוּתִי

Rashi

הלא ידעתם כי נחש ינחש וגו'. הלא ידעתם כי איש חשוב כמוני יודע לנחש, ולדעת מדעת ומסברא ובינה כי אתם גנבתם
הגביע:

Yehudah said, What shall we say to my
master? What can we speak? How can
we justify ourselves? God has found the
iniquity of your servants. Let us be
slaves to my master, both we, and the
one in whose hand the goblet was
found.

וַאֲמַר יְהוּדָה מָה נֵימַר לְרַבּוֹנִי מָה נִמְלִל וּמָה נִזְכִּי מִן
קָדָם יְיָ אֲשֶׁתְּכָח יֵת חוֹבָא דְעֲבָדִיךָ הָא אֲנַחְנָא עֲבָדִין
לְרַבּוֹנִי אִף אֲנַחְנָא אִף דְאֲשֶׁתְּכָח כְּלִידָא בִידָה

Rashi

האלהים מצא. יודעים אנו שלא סרחנו, אבל מאת המקום נהיתה להביא לנו זאת, מצא בעל חוב מקום לגבות שטר חובו:
ומה נצטדק. לשון צדק, וכן כל תיבה שתחלת יסודה צד"י והיא באה לדבר בלשון מתפעל או נתפעל, נותן טי"ת במקום תי"ו,
ואינו נותנה לפני אות ראשונה של יסוד התיבה, אלא באמצע אותיות העיקר, כגון נצטדק מגזרת צדק, וְנִצְטַבַּע מגזרת צבע,
וְנִצְטַרְרוּ מגזרת ציר אָמוּנִים, הִצְטִידוּ מגזרת צִדָה לְדָרֶךְ. ותיבה שתחלתה סמ"ך או שי"ן כשהיא מתפעלת, התי"ו מפרדת את

14 וַיָּבֹא יְהוּדָה וְאֶחָיו בֵּיתָהּ יוֹסֵף וְהוּא עוֹדְנוּ שָׁם וַיִּפְּלוּ
לִפְנֵי אָרֶעָה:

15 וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מָה־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם
הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי־נָחַשׁ יִנְחֹשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמוֹנִי:

16 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מָה־נֹּאמַר לְאֹדֹנִי מַה־נִּדְבָּר וּמָה־נִּצְטַדֵּק
הָאֱלֹהִים מִצָּא אֶת־עֲוֹן עֲבָדֶיךָ הֲנֵנוּ עֲבָדִים לְאֹדֹנִי
גַם־אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר־נִמְצָא הַגִּבֵּיעַ בְּיָדוֹ:

אותיות העיקר כגון, וְיִסְתַּבֵּל הַחֶגֶב (קהלת יב, ה), מגזרת סבל. מְשַׁתְּפֵל הָיִית בְּקֶרְנֶיָא (דניאל ז, ח), מגזרת סכל. וְיִשְׁתַּמֵּר חֲקוֹת עֲמָרִי (מיכה ו, טז), מגזרת שמר. וְסָר מִרַע מְשַׁתְּוֹלֵל (ישעיה נט, טו), מגזרת מוליד יועצים שולל (איוב יב, יז). מְסַתְּוֹלֵל בְּעַמִּי (שמות ט, יז), מגזרת דרך לא סלולה (ירמיה יח, טו):

He [Yoseif] said [to them], It would be degrading for me to do such a thing. The man in whose hand the goblet was found, he shall be my slave, and [the rest of] you go up in peace to your father.

וַאֲמַר חֵם לִי מִלְמַעַבְדָּא דָא גְבָרָא דִּי אֲשַׁתְּכַח פְּלִידָא
בִּידָהּ הוּא יְהִי לִי עֲבָדָא וְאַתּוֹן סָקוּ לְשָׁלָם לְוֹת
אַבּוּכֹן: ססס

17 וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִּי מַעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא

הַגִּבִּיעַ בְּיָדוֹ הוּא יִהְיֶה־לִּי עֶבֶד וְאַתֶּם עֲלוּ לְשָׁלוֹם

אֶל־אֲבִיכֶם: (פ)

I Kings 3:15-4:1

הפטרה — מלכים א

הפטרה

מלכים א 3

Shlomo woke up and behold it was a dream. he came to Yerusholayim and stood before the Ark of the Covenant of God, and he offered burnt offerings, and slaughtered peace offerings; and made a feast for all his servants.

15 וַיִּקְצַץ ^{to awake} שְׁלֹמֹה וַהֲנִיחַ חֲלוֹם וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַם וַיַּעֲמֵד |

לִפְנֵי | אֲרוֹן בְּרִית־אֱדֹנָי וַיַּעַל עֹלוֹת וַיַּעַשׂ שְׁלָמִים וַיַּעַשׂ

מִשְׁתָּה לְכָל־עֲבָדָיו: (פ)

Then two women, innkeepers came to the king and stood before him.

One woman said, "Please my master, I and this woman live in one house, and I gave birth with her being in the house.

And on the third day after giving birth, this woman also gave birth. We were together, there was no stranger with us in the house. No one besides the two of us were in the house.

The son of this woman died at night, for she had lain on him.

She got up in the middle of night, and she took my son from beside me while your maidservant was asleep, and she lay him in her bosom; and her dead son she laid in my bosom.

I awoke in the morning to nurse my son, and behold he was dead. I scrutinized him in the morning and behold it was not my son to whom I had given birth."

The other woman said, "It is not so. My son is the live one and your son is the dead one." And this one [the first woman] said, "Not so, for your son is the dead one, and my son is the live one." And they spoke [argued] before the king.

16 אז תבאנה שתי נשים ^{harlots} זנות אל המלך

ותעמדנה לפניו:

17 ותאמר האשה האחת כי אדוני אני והאשה הזאת

ישבת בבית אחד ואלד עמה בבית:

18 ויהי ביום השלישי ללדתי ותלד גם-האשה הזאת

ואנחנו יחדו אין-זר אֵתנו בבית ^{except} זולתי

שתיים-אנחנו בבית:

19 וימת בן-האשה הזאת לילה אשר שכבה עליו:

20 ותקם בתוך הלילה ותקח את-בני מאצלי ואמתך

ישנה ^{sleepy} ותשכיבהו בחיקה ואת-בנה המת

השכיבה בחיקי:

21 ואקם בפקר להיניק ^{to suck} את-בני והנה-מת ואתבונן

אליו בפקר והנה לא-היה בני אשר ילדתי:

22 ותאמר האשה האחרת לא כי בני החי ובגוף המת

וזאת אמרת לא כי בגוף המת ובני החי ותדברנה

לפני המלך:

The king said, "This one says,, 'This is my son who is alive and your son is the dead one;' and this one says, 'it is not so, for your son is the dead one, and my son is the live one.' "

And the king said, "Bring me a sword," and they brought a sword before the king.

And the king said, "Divide the living child in two, and give half to one and half to the [other] one."

The woman whose son was the live one said to the king, for her compassion for her son was aroused, and she said, "Please my master, give her the live child, and do not kill him." But this [the other] one said, "It shall be neither mine nor yours, divide him."

The king declared and said, "Give her the live child, and do not kill him. She is his mother."

And all of Yisroel heard the judgement that the king had judged and they feared the king; for they saw that the wisdom of God was within him to do justice.

23 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ נָא אֶת אִמֶּרֶת זֶה־בְּנִי הַחַי וּבְנֵךְ הַמֵּת וְנָאֵת

אִמֶּרֶת לֹא כִּי בְנֵךְ הַמֵּת וּבְנִי הַחַי: (פ)

24 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קָחוּ לִי־חֶרֶב וַיָּבֹאוּ הַחֶרֶב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:

25 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי לְשְׁנַיִם וְתֵנוּ

אֶת־הַחֲצִי לְאִחָת וְאֶת־הַחֲצִי לְאִחָת:

26 וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־בְּנָהּ הַחַי אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי־

נִכְמְרוּ ^{properly} רַחֲמֶיהָ עַל־בְּנָהּ וַתֹּאמֶר | בִּי אֲדֹנָי תְּנוּ־לָהּ

אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי וְהַמֵּת אֶל־תְּמִיתָהוּ וְנָאֵת אִמֶּרֶת גַּם־לִי

גַּם־לָךְ לֹא יִהְיֶה גִזְרוּ:

27 וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תְּנוּ־לָהּ אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי וְהַמֵּת לֹא

תְּמִיתָהוּ הִיא אִמּוֹ:

28 וַיִּשְׁמְעוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ

וַיֵּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי־חֲכָמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ

לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט: (ס)

מלכים א 4

Shlomo Hamelech was king over all of Yisroel.

1 וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: (ס)